

Täysistunto

Keskiviikko 22.3.2017 klo 13.59—17.00

6. Nollasopimusten kieltäminen lailla

Kansalaisaloite KAA 5/2015 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 2/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Käsittelyn pohjana on työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan mietintö TyVM 2/2017 vp. Valiokunta ehdottaa, että lakiehdotukset hylätään.

Keskustelua tästä asiakohdasta käydään kello 15.45 saakka. Keskustelua jatketaan tarvittaessa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi. Mikäli keskustelu päättyy ennen kello 15.45, siirrytään päiväjärjestyksen seuraavaan eli 7. kohtaan.

Keskustelu

14.14 **Tarja Filatov sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyseessä on siis kansalaisaloite, joka haluaisi kieltää alle 18 tuntia viikossa olevat työsuhteet eli nollatuntisopimukset. Valiokunta oli yksimielinen sen suhteen, että näin kategorista kieltoa ei voida vähäisemmälle työajalle tehdä, mutta sen sijaan niistä välineistä, joilla asioita ratkaistaan, valiokunnassa oltiin hieman eri mieltä. Sanon tässä selvyuden vuoksi, että esittelen nyt valiokunnan enemmistön mietinnön mutta olen itse allekirjoittanut valiokunnan puheenjohtajana vastalauseen.

Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että työsopimuksissa voidaan vastaisuudessa tehdä vähäisiä ja satunnaisia töitä silloin, kun se on joko työsuhteesta tai työn muodosta — esimerkiksi siitä, että on kyse kausivaihteluista tai ruuhkahuipuista tai muista vastaavista ennakkoimattomista kiireistä — lähtöisin, ja myös silloin, kun näin on molempien osapuolten sopimuksessa sovittu.

Jos katsotaan tämänhetkistä tilannetta nollatuntisopimuksissa, niin meillä on yli 80 000 palkansaajaa, viimeisten tilastojen mukaan 83 000 palkansaajaa, jotka siis tekevät työtä tällaisella nollatuntisopimuksella, jolloin työaika voi vaihdella nolasta 40 viikkotuntiin. Ja jos sitä verrataan vaikka vuokratyöhön: näitten nollatuntisopimuslaisten osuus työvoimasta on nelisen prosenttia, kun vuokratyön osuus on pikkuisen päälle prosentti. Eli siinä mielessä kyse on ihan merkittävästä joukosta.

Näistä ihmisistä, jotka tekevät nollatuntisopimuksilla töitä, noin 30 000 henkilöä on opiskelijoita, ja he pääsääntöisesti eivät ole kaivanneet lisätunteja, mutta sen sijaan niistä 21 000 palkansaajasta, jotka työskentelevät ikään kuin työkseen ja elääkseen nollatuntisopimuksilla, enemmistö haluaisi lisätunteja. Sen lisäksi noin 32 prosenttia nollatuntisopimuksilla työskentelevistä tekee työtä käytännössä kokoaikaisesti, täyspäiväisesti, ja vakituisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Kun valiokunta käsitteli tätä asiaa, se löysi lukuisia ongelmakohtia nollatuntisopimuksista ja ensimmäisenä kiinnitti huomiota taloudelliseen epävarmuuteen, siihen, että nämä tunnit eivät aina tarjoa työntekijälle riittävää toimeentuloa ja ne myös vaihtelevat hyvin lyhyellä varoitusaajalla, ja silloin työntekijä ei voi ennakoida sitä, minkälainen hänen tulotonsa on tai millaiseksi hänen kuukautensa ja viikkonsa työtuntien suhteen muodostuu.

Toinen ongelmakohta liittyy siihen, miten tällainen nollatuntisopimustyösuhde päätetään, koska käytännössä työnantaja voi ilman perusteita viedä tunnit nolnaan ja tällainen tilanne voi jatkua hyvinkin pitkään. Työntekijällä siis on työsuhde, mutta käytännössä hänellä on nolla tuntia töitä, ja valiokunta huomauttaa, että työsopimuksen päättymiseen ei tällä hetkellä vaikuta se, tarjoaako työnantaja töitä vai ei. Valiokunta edellyttää, että vaihtelevan työajan järjestelyjä osana työaikalainsäädännön kokonaisuudistusta valmisteltaessa nollatuntisopimuksen irtisanomiseen liittyvä sääntelytarve arvioidaan ottamalla huomioon työsuhteen päättymiseen nykyisin liittyvät oikeusturvaongelmat.

Toinen ongelma liittyy työvuoroihin ja lisätyöjärjestelyihin, eliikkä silloin kun tehdään tällaisella vaihtelevalla työajalla töitä, ei aina tiedetä, missä järjestyksessä lisätyötä tarjotaan tai kenelle sitä tarjotaan ja milloin työntekijän on velvollisuus ottaa vastaan lisätyötä. Tähän ongelmatiikkaan valiokunta linjasi, että valiokunta edellyttää työaikalain kokonaisuudistuksen yhteydessä, että arvioidaan tarve muuttaa työvuoroluetteloa ja lisätyösuostumusta koskevia työaikalain säädöksiä vastaamaan nollatuntisopimuksiin liittyviä erityistarpeita.

Kolmas kohta liittyy työajan vakiintumiseen, joka on itse asiassa nollatuntisopimuksissa se keskeinen epävarmuutta aiheuttava seikka. Työajan vakiintumista on oikeastaan vaikea säädellä, ja se on vajavaisesti säädeltyä. Epäselvää on, millä edellytyksillä ja missä ajassa työaika voi vakiintua työsuhteen ehdoksi, sillä myös asiaa koskeva oikeuskäytäntö on vähäistä ja täsmentymätöntä. Ja työajan vakiintumisella on siis merkitystä siinä, minkälaista sairasaajan palkkaa tai minkälaista palkkaa vaikkapa vanhempainvapaan ajalta tai äitiysajalta työntekijä saa vai saako ylipäänsä ollenkaan. Valiokunta edellyttää, että työaikalainsäädännön uudistuksen yhteydessä hallitus selvittää, voidaanko työajan vakiintumisesta säätää työntekijän ja työnantajan tarpeet huomioivalla tavalla.

Seuraavana ongelmakohtana on työttömyysturva ja vaihteleva työaika. Tällä hetkellä saattaa olla niin, että työntekijällä on tunnint nollassa tai ne ovat hyvin vähäisiä, mutta jos työntekijä irtisanoutuu tällaisesta työtehtävästä, työvoimaviranomainen tulkitsee, että hän on ikään kuin irtisanoutunut työstä, vaikka hänellä ei tosiasiallisesti olekaan ollut työtä. Myös silloin kun nollatuntisopimukseen liittyy tilanteita, joissa työssäoloehdon täyttyminen on ongelmallista, eliikkä jos työtunteja on alle 18 tuntia, työssäoloehto ei kerry, vaikka henkilö tekisi työtä vakituisesti ja viikko viikon perään. Tässä tilanteessa valiokunta edellyttää, että vaihteleva työaika ja työttömyysturva sekä muu sosiaaliturva sovitetaan yhteen työntekijän kannalta kohtuullisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Seuraavana ongelmana nähtiin kilpailevan toiminnan kieltö. Vaikka laissa nykyisin on aika tiukka säädös sille, miten kilpailukieltöä voidaan työntekijälle asettaa, niin tosiasiasa valiokunnan kuulemisissa kävi ilmi, että käytännössä ihmisiltä vaaditaan ikään kuin kilpailukieltoruksia työsopimukseen, jolloin sitoutuu siihen, että ei tee toiselle työnantajalle töitä, vaikka olisikin hyvin vähillä tunneilla oman työnantajansa palveluksessa. Valiokunta linjasi, että valiokunta edellyttää myös, että hallitus arvioi kilpailevan toiminnan kiellon lisäsääntelyn tarpeen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Kilpailutilanteeseen liittyy ongelmia myös työnantajan näkökulmasta, koska kyse on siitä, että jos ollaan nollatuntisopimuksella ja kierretään niitä työnantajan velvoitteita, joita normaaleissa työsuhteissa ja laissa tunnistetuissa työsuhteissa hoidetaan ihan kunniallisesti, saattaa olla niin, että nollatuntisopimuksella työntekijät palkkaava työnantaja saa tästä kilpailuetua, kun hänellä ei ole ihan samoja kustannuksia kuin muilla työnantajilla. Niinpä valiokunta edellyttää, että vaihtelevaa työaikaa koskevien työsopimusten kilpailutilannetta vääristäviin vaikutuksiin kiinnitetään lainvalmistelun yhteydessä erityistä huomiota. Nollatuntisopimuksista on käynnissä ministeriössä työryhmätyö, jolla etsitään ratkaisua näihin asioihin. Valiokunta kuuli myös näiden tilannetta, joka osaltaan näytti siltä, että ratkaisuja ei vielä välttämättä ole löytynyt. Valiokunta piti tarkoituksenmukaisena arvioida, missä määrin nykyinen lainsäädäntö luo riittävät puitteet nollatuntisopimusten käytölle ja missä määrin koettuihin epäkohtiin voidaan puuttua valvonnan ja riittävän tiedottamisen avulla.

Valiokunnan mietintöön sisältyy lausumaehdotukset, joita en käy kokonaisuudessaan läpi, mutta niiden peruslinjaus on se, että hallitus kiinnittäisi huomiota siihen, mitkä ovat työn aloittamiseen liittyvät ongelmat, työn tekemiseen liittyvät ongelmat ja työn päättymiseen liittyvät ongelmat ja miten nämä nollatuntisopimukset liittyvät yhteen työsopimus- ja työttömyysturvalainsäädännön kanssa.

Valiokunta edellytti, että hallitus arvioi lisäsääntelyn tarpeen seuraavien asioiden kohdalla. Tässä on näitä ongelmia, joita mietinnössä on aikaisemmin kuvattu:

Lisäksi tulee selvittää lisäsääntelyn tarve kilpailevan toiminnan kiellossa olevien pykälien suhteen.

Lisäksi eduskunta edellyttää, että valmisteltaessa vaihtelevan työajan järjestelyjä osana työaikalainsäädännön kokonaisuudistusta työttömyysturva ja muu sosiaaliturva sovitetaan yhteen vaihtelevan työajan kanssa.

Lisäksi lausumassa edellytetään, että hallitus kiinnittää huomiota nollatuntisopimusten kilpailutilannetta vääristäviin vaikutuksiin.

Viimeisenä pontena on: "Eduskunta edellyttää, että tarkennetulla sääntelyllä ei estetä vaihtelevan työajan sopimuksen tekemistä sellaisessa työssä, jossa työvoiman tarve vaihtelee ennakoimattomasti, ja silloin, kun se on molempien osapuolten työsopimuksesta ilmenevän tahdon mukaista. Sääntelyn muutokset eivät myöskään saa vähentää kansantalouden työllisyyttä ja työtunteja."

Tähän on jätetty vastalause, jossa on esitetty ratkaisumalleja siihen, miten näihin mietinnössä kuvattuihin ongelmiin voitaisiin löytää vastauksia.

14.24 Leena Meri ps: Arvoisa rouva puhemies ja arvoisat kuulijat! Tuossa työ- ja tasa-arvovaliokunnan puheenjohtaja Filatov kävi asioita hyvin läpi, mutta vielä kertaan joitakin asioita.

Tosiaan kansalaisaloite ja sen käsittely alkoi eduskunnassa noin vuosi sitten maaliskuussa julkisella kuulemisella, ja sen lisäksi kuulumme 33:a eri asiantuntijaa eli todella huolellisesti asian valmistelimme. Kiitän kaikkia asian esille tuoneita.

Nykytilannehan on se, että vähimmäistyöajasta ei ole määräyksiä laissa vaan siitä voidaan sopia — joissakin työehtosopimuksissa voi olla näihin ratkaisuja. Kuten edustaja Filatov tuossa toi esille, näitä nollatyösopimuslaisia on ollut noin 83 000 vuonna 2014.

Työnantajilta on kyselty selvityksen yhteydessä, mikä on heidän näkemyksensä nollatuntisopimuksen käytöstä ja miksi sitä käytetään, ja he kertoivat, että työvoimatarpeen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

vaihtelun ja kysynnän vaihtelun sekä kausi- ja sesonkiluonteiden vuoksi, ja tietysti toisilla on esimerkiksi sairauslomasijaisuudet.

Työntekijöille taas nollatuntisopimus on tarkoituksenmukainen, kun halutaan saada liisäänsioita työn, opiskelun tai lastenhoidon yhteydessä, myös eläkkeellä olevat tekevät satunnaisia töitä. Nollatuntisopimuksella työskentely toteutuu eri työntekijöillä hyvin eri tavoilla. Valiokuntakuulemisessa selvisi, että osalla teetetään työtä esimerkiksi 16 tuntia viikossa mutta sitten toisilla on taas niin, ettei ole juuri mitään ja onkin sitten nolla tuntia viikossa tai satunnaisesti joitakin tunteja.

Valiokunta tosiaan löysi, kuten edustaja Filatov kertoi, epäkohtia, jotka halutaan korjata. Ja tässä merkittävänä tausta-ajatuksena oli koko ajan tuo taloudellinen epävarmuus, joka työntekijälle aiheutuu, ja työnantajan mahdollisuus kiertää nimenomaan työntekijän suojaksi tarkoitettuja säädöksiä. Ja nämä ovat kokonaisuutena niitä taustalla olevia vakavia puutteita, joita löytyi useita keskeisiä, enkä enää tarkemmin käy niitä uudestaan läpi, koska edustaja Filatov kävi ne läpi, mutta totean ne:

Päättymiseen ja tämän sopimuksen lakkaamiseen liittyvät ongelmat olivat yksi, juuri siinä tilanteessa esimerkiksi, että työtä ei ole tarjolla, ja tästä pitäisi säädellä. Yhtenä ongelmana on myös se, että jos työntekijä itse irtisanoo tässä tapauksessa työsopimuksen, työvoimatoimistossa on katsottu, että on perusteettomasti lakkautettu työsuhde, ja siitä on annettu karensseja.

Toinen ongelma on ollut työvuoro- ja lisätyöjärjestelyt, ja tähän valiokunta on edellyttänyt sääntelyä, koska työntekijöille ei aina esimerkiksi laadita työvuoroluetteloa etukäteen. Jokainen ymmärtää, että ei voi singahdella elämässä ihan minne sattuu. Toisaalta on toisella puolella työnantajan tarve. Jos nyt esimerkiksi on sairausloman sijaisia käyttäen, niin ei tietysti voi koskaan etukäteen olla varma, kuka sairastuu, mutta tietysti silloin jos on työvuorolainen, lista pitää olla.

Sitten valiokunta löysi ongelmaksi tämän työajan vakiintumisen, se on ollut vaikea määritellä tähän saakka. Työehtosopimuksissa sitä on haettu, mutta laissa sitä ei ole, ja valiokunta on nyt edellyttänyt, että sitä pitää tarkastella ja katsoa, miten sen voisi säätää, koska se vaikuttaa muun muassa sairausajan palkkaan ja palkan suuruuteen sairauslomalla sekä työsuhteen päättymisen edellytyksiin.

Lisäksi työttömyysturva ja tuo vaihteleva työaika ovat ongelmia. Nollatuntisopimuksen ja työttömyysturvan sekä muun sosiaaliturvan yhteensovittaminen on osoittautunut työntekijän kannalta ongelmalliseksi, ja tähän tarvitsee hakea ratkaisuja. Muun muassa tästä karenssista, josta puhuin tuossa jo aiemmin, on kysymys, ja se edellyttää työttömyysturvalain muutoksia.

Lisäksi tuli esille, että työsopimuksissa käytetään kilpailevan toiminnan kieltoa, joka on nyt jo laissa säädelty, mutta sitäkin pyydettiin vielä selvittämään, mistä tämä johtuu, koska sitä ei saa perusteettomasti käyttää. Onko kysymys siitä, että työnantajat tai työntekijät eivät tiedä tästä ja käytetäänkö sitä väärin ja tarvitaanko lisäsääntelyä?

Ja samoin tuli esille tämä, että pitää selvittää, miten yritysten välinen reilu kilpailu toteutuu, jos on tällaisia nollatyösopimuksia: että aiheuttaako se vääristymää?

Valiokunta arvioi, että jos tämä kokonaan kielletäisiin, kielto koskisi siten myös kiinteään viikkotyöaikaan perustuvia osa-aikatoimia, eli yksimielisesti valiokunta katsoi, että tällaisenaan tätä ei voi toteuttaa. Ja valiokunta huomautti, että on tilanteita, joissa yrittäjällä ja työnantajalla on tarve teettää työtä vähemmän kuin 18 tuntia viikossa, ja katsoo, ettei sellaisen työn teettämistä tule lainsäädännöllä estää. Monet työntekijät myös haluavat teh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

dä työtä lyhyemmän aikaa kuin 18 tuntia viikossa. Tiedän itsekkin esimerkkejä tuolta Hyvinkäältä, josta olen, että haluttaisiin tehdä 2 tuntia viikossa kaupassa iltavuoroo. No, työnantaja ei ole voinut sitä nyt toteuttaa, koska työehtosopimus edellyttää vähintään 4 tuntia viikossa. Pienyrittäjä nyt sitten tekee itse nämä 2 tarjolla olevaa tuntia. Tähän tietysti tälläkään ei olisi vaikutettu, mutta näin huomiona tämäkin asia.

Valiokunnan johtopäätöksenä oli: "Valiokunta ehdottaa kansalaisaloitteeseen sisältyvien lakiehdotusten hylkäämistä." Tämä on siis yksimielinen. "Valiokunta kuitenkin edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin kansalaisaloitteessa esille tuotujen epäkohtien ratkaisemiseksi joko valmistelemalla tarvittavat muutokset lainsäädäntöön tai lakien toimeenpanoa tehostamalla, ja ehdottaa, että eduskunta hyväksyy viisi lausumaa." Nuo lausumat käsittelevät niitä ongelmakohtia, joita me löysimme. Tässä me edellytämme, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin.

Samana päivänä kun lausunto annettiin, SDP:n työ- ja tasa-arvovaliokunnan jäsenet tekivät julkilausuman julkisuudessa ja ilmoittivat, että tässä on nyt jollain tavalla hallituksen jäsenet betonoineet nollatuntisopimukset ennalleen — näinhän ei missään tapauksessa ole. Juurihan luin valiokunnan lopputuleman. Oikeus- ja työministeri Lindström on luvannut pelisäännöt. Nyt on olemassa kolmikantaisia neuvottelutyöryhmiä, joissa näitä asioita käsitellään yksityiskohtaisesti. Me emme voi ruveta, eikä meillä osaaminen ja mahdollisuudet riitä, valiokunnassa lähtemään kaikkiin yksityiskohtiin, koska me voimme saada lopulta enemmän vahinkoa kuin hyötyä aikaiseksi. Ja voisin sanoa, ja kiittää ministeri Lindströmiä, että hän on toiminut asiassa poikkeuksellisen tehokkaasti. Harvoin kansalaisaloite saa vastaavia toimenpiteitä jo ennen valiokunnan mietinnön jättämistä, näinhän tapahtui tässä tapauksessa. Tietojeni mukaan — en täällä ollut viime eduskuntakaudella mutta näin olen tullut informoiduksi — esimerkiksi sosiaalidemokraattien johdolla asiaa yritettiin ratkoa työ- ja elinkeinoministeriössä, mutta muutosta ei saatu aikaan. Kiitän ministeri Lindströmiä siitä, että hän on todellakin luvannut, että pelisäännöt katsotaan läpi. Kolmikantainen työryhmä on eduskunnan valiokuntaa parempi paikka pohtia työelämän lainsäädännön yksityiskohtia. Monesti täällä salissa kuulee, että tehdään yhdessä ja katsotaan yhdessä asiat rauhassa, enkä oikein ymmärrä sitä, että tämä olisi jollain tavalla ponneton, kuten todetaan SDP:n ja oppositiopuolueiden vastalauseessa. En tiedä, miten tämä nyt pitäisi vielä paremmin tehdä. Olemme tuoneet esille ongelmakohtat. Ministeri on luvannut viedä niitä eteenpäin. Mitä muuta voisimme enää odottaa, kun tämä on aika hieno asia? Tämä on tärkeä asia, että nämä saadaan kuntoon. Siellä oli tosi paljon ongelmia, mutta me emme voineet pykälää ruveta siellä tyyliin kirjoittamaan.

Ja kiitos vielä kerran aloitteen tekijöille. Tämä asia etenee.

14.34 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Tähän alkuun toteaisin edustaja Meren puheenvuoroon viitaten, että vasemmistoliiton näkökulmasta erimielisyys valiokunnassa ei suinkaan koskenut sitä, pitääkö valiokunnan muotoilla pykälää vaiko ei, vaan sitä, pitääkö hallitusta edellyttää tarkastelemaan nollasopimuksiin liittyviä ongelmia vai tekemään nollasopimuksiin liittyville ongelmille jotain. Kaikki lausumat, jotka löytyvät nyt valiokunnan enemmistön hyväksymästä mietinnöstä, sisältävät ehdollisia muotoiluja, jotka velvoittavat hallitusta pohtimaan, tarkastelemaan, kiinnittämään huomiota mutta eivät varsinaisesti tekemään yhtään mitään — minkä lisäksi viimeisessä lausumassa erikseen valiokunnan hallituspuolueista koostuva enemmistö rajaa tarkoin niitä reunaehtoja, joidenka puitteissa hallitus tätä harkintaa ja pohdintaa saa tehdä, sillä tavoin että liikkumavara jää ver-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

raten pieneksi. Mitä vasemmistoliitto olisi halunnut: vasemmistoliitto olisi halunnut mietinnön, jossa eduskunta olisi edellyttänyt hallitusta ratkaisemaan nollasopimuksiin liittyvät ongelmat, joista valiokunta kuitenkin oli käytännöllisesti katsoen yksimielinen.

No, miten nämä ongelmat sitten voitaisiin ratkaista? Myös siitä oli valiokunnassa yksimielisyys, että kansalaisaloitteen ehdottama ratkaisumalli alle 18 viikkotyötunnin kiellosta ei ollut toimiva eikä mitenkään vastaa tämän päivän työmarkkinoita ja ihmisten tarpeita siellä. Todennäköistä on, että nollatuntisopimuksiin liittyviin ongelmiin puuttuminen edellyttää useita monentasoisia ratkaisuja. Se edellyttää todennäköisesti uutta lainsäädäntöä — me olemme esittäneet muun muassa työajan vakiintumissäännöksiä, oikeutta irtisanoutumiseen, silloin kun työtä ei tosiasiallisesti tarjota, ilman työttömyysturvan karenseja, ja lisätyön tarjoamisvelvoitteen ulottamista myös nollasopimuksiin. Se edellyttää mahdollisesti myös olemassa olevien käytänteiden laajentamista. Melkoinen osa niistä myönteisistä puolista, joita nollasoppareilla olevat ihmiset ovat tuoneet keskusteluun, ovat sentyyppisiä, että ne järjestelyt voidaan toteuttaa esimerkiksi kaupan alan puitesopimusten piirissä yhtä hyvin. Se edellyttää lain valvontaa ihan eri tasolla kuin tähän asti, esimerkiksi kilpailukieltopykälien väärinkäytön osalta. Ja kaiken edellisen lisäksi se edellyttää myös reilumpaa kulttuuria työmarkkinoille, niin että jonkun tietämättömyyttä tai heikkoa asemaa ei käytetä hyväksi.

Nollasopimukset, vaihtelevan työajan sopimukset, ovat joillekin ryhmille hyvä tapa työllistyä ja hankkia lisäansioita. Niihin kuitenkin liittyy myös merkittäviä meidän työntekijöiden oikeuksia heikentäviä ja meidän työmarkkinoiden kilpailua vääristäviä tekijöitä. Vasemmistoliiton kanta on, että ne hyvät ominaisuudet, joita nollasoppareilla on, pystytään toteuttamaan muilla järjestelyillä sillä tavoin, että voidaan välttää nämä epäkohdat ja ongelmat, joita nollasopimukset meidän työmarkkinoilla tuottavat.

Puhemies Maria Lohela: Otetaan vielä edustaja Vartiainen, ja sitten ministeri Lindströmin puheenvuoro.

14.38 Juhana Vartiainen kok: Arvoisa puhemies! Nollatuntisopimuksia käsittelevässä kansalaisaloitteessa on nostettu esille todellisia oikeusturvaongelmia. Niihin liittyy joskus esimerkiksi luonteeltaan päivystyksenomainen velvollisuus tulla töihin lyhyellä varoitusajalla ilman, että tästä on selvästi sovittu. Siksi on syytä esimerkiksi katsoa, onko työolainsäädäntö tältä osin kohdallaan ja annetaanko työpaikoilla työvuorolistat ennakkoon, niin kuin pitää, ja edellytetäänkö työntekijältä kohtuuttomalla tavalla nopeaa töihintuloa ilman, että tunteja kuitenkaan yleensä on kovin paljon tarjolla. On myös syytä arvioida, onko työsopimuksen ja siitä annettavan selvityksen vaadittava vähimmäissisältö kohdallaan. Jos on tultava lyhyellä varoitusajalla tarvittaessa töihin tai tehtävä työtä enemmän kuin mitä viikkoa aiemmin annetussa työvuorolistassa on edellytetty, siitä on sovittava reilulla tavalla, niin että molemmat osapuolet tietävät, mistä on sovittu. Lisäksi on huolehdittava tarvittavan viikkolevon toteutumisesta.

Ilmeisesti nollatuntisopimuksia saatetaan joissakin tapauksissa käyttää myös sairauspoissaoloihin ja irtisanomiseen liittyvien työnantajavelvoitteiden kiertämiseen. Valtaosa yrittäjistä toimii toki reilusti, mutta huonompiakin toimintatapoja ilmeisesti esiintyy. Siksi tältäkin osin on syytä harkita, onko nykyinen työolainsäädäntö kohdallaan vai pitääkö sitä täsmentää sairausajan palkan ja irtisanomisajan palkan määrittelyn osalta silloin kun tehdään työtä vaihtelevalla työajalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Valiokunnan kuulemisessa on myös käynyt selväksi, että osa aloitteen esille ottamista ongelmista osoittaa pikemminkin sitä, ettei nykyistä lainsäädäntöä riittävästi noudateta. Siksi kysymys on myös lain toimeenpanosta valituksen ja valvonnan avulla. Osa esille tulleista ongelmista perustuu myös siihen, että työntekijänä on henkilö, jonka on vaikea valvoa etujaan ja joka ei välttämättä tiedä eikä kykene näkemään oikeuksiaan. Niinpä oikeustieteilijöiden kuulemisesta saatoimme oppia, että jos vaihtelevan työajan sopimus on allekirjoitettu mutta työtunteja ei ole ollut tai on ollut vain äärimmäisen vähän, ei ole edes selvää, että koko sopimusta on olemassa. Tällaisessa tapauksessa esimerkiksi siihen sisällytetyt kirjaukset kilpailevan toiminnan kiellosta eivät välttämättä ehkä edes ole velvoittavia. Silti myös kilpailevan toiminnan kiellon soveltaminen, siinä tapauksessa, että työtunteja on vähän, on asia, johon työaikalain uudistamisessa tulee paneutua.

Arvoisa puhemies! Osa aloitteen ongelmista on siis ratkaistavissa ehkäpä jo nykylain-säädännön puitteissa paremmalla toimeenpanolla, mutta ilman muuta on niin, että voidaan tarvita myös lainsäädäntömuutoksia. Joillakin toimialoilla, kuten kaupassa, on kehitetty myös varsin toimiva työehtosopimusmalli. Kaikkien ongelmien ratkaiseminen ei siis välttämättä edellytä uutta lainsäädäntöä.

Yksi aloitteessa esiin nostettu epäkohta on työttömyysturva ja sen karenssimääräykset siinä tapauksessa, että työntekijällä on vain vähän tai nollan verran tunteja sopimuksessaan ja käytännössä. Valiokunta ja asiantuntijat ovat olleet tästä yksimielisiä — eli siis siitä, että työttömyysturvan määräyksiä on tältä osin tarkistettava niin, että ne eivät ole työntekijän tai työttömän työnhakijan kannalta kohtuuttomia.

Valiokunta asiantuntijoineen on ollut jokseenkin yksimielinen myös siitä, että aloite on sellaisenaan toteuttamiskelvoton. Se olisi vähimmäistuntimääräyksineen järeä puuttuminen työmarkkinoiden sopimusvapauteen ja estäisi ilmeisesti merkittävän määrän työnte-koa ja nostaisi työn kustannuksia.

Kokoomuksen lähtökohtana on tietysti se, että kaikki sellainen työ tehdään, joka perus-tuu molempien osapuolten aitoon työsopimuksessa ilmenevään tahtoon. Taloudessamme on huutava pula verotuloja tuottavista työtunneista, eikä sopimusvapautta siksi pidä lähteä rajoittamaan kevein perustein. Taloudessa on työtä, joka on oikeasti osapäiväistä, ennakoim-atonta ja satunnaista, ja sitä tulee voida tehdä, kun molemmat osapuolet niin haluavat ja sen ymmärtävät. Kohtuuttomuudet tulee tietysti lainsäädännöllä estää, ja se työ on nyt käynnissä.

Arvoisa puhemies! Edellä esitetystä käy ilmi, että vaihtelevan työajan työ on monimut-kainen kokonaisuus, joka vaatii koko työaikalainsäädännön ja työlainsäädännön tarkaste-lua. On mietittävä työajan vakiintumista, sairausajan palkkaa, irtisanomisajan palkkaa, työvuorolistoja ja myös työttömyysturvaa. Siksi järkevä toimintatapa on se, että näiden on-gelmien ratkaisu liitetään yhteen meneillään olevan työaikalainsäädännön kokonaisuudis-tuksen kanssa. Sen parissa tekeekin työtä ministeri Lindströmin asettama työryhmä. Lisäk-si työ- ja elinkeinoministeriö on 15. marraskuuta viime vuonna asettanut toisen työryhmän selvittämään nollatuntisopimusten sääntöjä. Toimeksiannon mukaan tehtävänä on muun muassa arvioida mahdolliset lainsäädännön muutostarpeet, joilla turvataan työntekijöiden asema ja samalla mahdollistetaan riittävän joustavien työaikajärjestelyjen käyttäminen sil-loin, kun työvoiman tarve vaihtelee ennakoimattomalla tavalla. Valiokunta edellyttää tie-tysti, että näiden työryhmien työt koordinoidaan järkevällä tavalla.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Eli yhteen vetäen, arvoisa puhemies, valiokunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin aloitteessa esille tuotujen epäkohtien ratkaisemiseksi joko valmistelemalla tarvittavat muutokset lainsäädäntöön tai niiden toimeenpanoa tehostamalla.

Arvoisa puhemies! Nollatuntialoite on siis saanut hallitukselta ansaitsemansa huolellisen vastaanoton ja käsittelyn. Aloitteen esille nostamat ongelmathan ovat menneet saman tien hallituksen valmisteluun sekä virkamiesten ja työmarkkinoiden asiantuntijajärjestöjen valmistelupöytään.

Valiokunta on mietinnössään luetellut vaihtelevan työajan sopimuksiin liittyvät ongelmat ja vaatii, että hallitus edellä mainitussa valmistelutyössään ne ratkaisee. [Eduskunnasta: Tarkastelee!] Työaikalaki on monimutkainen valmistelu- ja neuvottelukokonaisuus. Valiokunnan ei siksi tule laatia omia ratkaisuehdotuksiaan nollasopimuksista, kuten vasemmiston vastalauseessa vaaditaan. Työlainsäädännössä kaikki liittyy kaikkeen, ja ehdottomat vaatimukset ja rajaukset vaikeuttaisivat istuvien työryhmien työtä. Lisäksi ministeriöllä ja järjestöjen asiantuntijoilla on ylivoimaiset voimavarat lakiuudistusten valmisteluun. Niinpä valiokunta kuvaa mietinnössään ongelmat perinpohjaisesti ja edellyttää, että hallitus ratkaisee ne.

Valiokunta edellyttää samalla, että tällainen lisäsääntely ei kuitenkaan saa vaikeuttaa tai estää työntekoa vaihtelevalla työajalla tai satunnaisesti, kun se todella perustuu molempien osapuolten tahtoon ja oikeusturvaongelmat on ratkaistu.

Luotamme siis virkamiesten ja järjestöjen yhteiseen valmisteluun ja tuemme työryhmiä asettaneen ministeri Lindströmin työtä — ja onpa ilo nähdä sinut, Jari, tässä sairauslomalta töihin taas tulleenä tätä tärkeätä työtä jatkamassa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri Lindström, 3 minuuttia.

14.47 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström: Arvoisa puhemies! Kiitos näistä palautteista ihan kaikille. Lämmittää mieltä, että tähän asiaan ovat kaikki puolueet suhtautuneet sen vaatimalla vakavuudella. Tämä on itselleni tärkeä asia, koska olen täältä luvannut pelisäännöt nollatuntisopimuksille — niitähän ei tällä hetkellä ole — ja sen takia seuraan suurella valppaudella, mitä tämän asian kanssa tapahtuu, enkä pelkästään seuraa vaan olen aktiivinen toimija tässä.

Eli nyt kaikki tietävät tämän ongelmakentän. Niitä on ihan turha tässä ruveta toistamaan. Valiokunta päätyi siis siihen, että tämä kansalaisaloite ei sinällään mene läpi — että siellä on hyviä asioita mutta semmoisia, jotka sitten olisivat myös olleet ongelmia. Valiokunta toimi mielestäni viisaasti, ja nämä lausumat, jotka tuossa ovat, itse otan kyllä evästyksenä muutakin kuin tarkastella tai arvioida asioita. Eli siellä työryhmässä se työ tehdään ja sitten tuodaan esitykset hallituksen päätettäväksi, ja siinä kohtaa tietysti on se paikka katsoa, mitä sieltä nyt sitten tulee läpi.

Tämä nollatuntisopimusten käytön kieltäminen ei siis ollut myöskään valiokunnan kantilta katsottuna tarkoituksenmukaista. Se olisi voinut tietysti johtaa siihen, että näitä työtilaisuuksia jäisi tarjoamatta tai että työnantaja pyrkisi hoitamaan tällaiset tilanteet muulla tavoin kuin työsuhteisilla työntekijöillä. No, mitä tahansa me nyt sitten teemmekin, niin nämä epäkohdat pitää pystyä ratkaisemaan sillä tavalla, että samanaikaisesti minimoidaan ne nollatuntisopimuksiin liittyvät haitat mutta silti taataan työnantajan mahdollisuus katsoa sitä vähäistä työvoimatarvetta palveluksessaan olevilla työntekijöillä, ja tämä on tietysti vaativa harjoitus. Vaikka työmarkkinoiden toimivuuden kannalta olisi tietysti aina perus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

teltua ja ihanteellista, että työtä teetettäisiin tämmöisessä normaalissa kiinteän työajan työsuhteessa aina kun se on mahdollista, kyllä me tarvitsemme silti mahdollisuuksia myös tämän vaihtelevan työajan käyttöön, ja se on hienoa, että valiokunta on myös tämän tunnistanut.

Näitä kysymyksiä voidaan periaatteessa — periaatteessa — pyrkiä ratkaisemaan joko työsopimuslakiin tai työaikalakiin taikka molempiin lakeihin tehtävillä täsmennyksillä, ja sitten kun näitä mahdollisia työlaainsäädäntömuutoksia arvioidaan, ne keskeiset kysymykset liittyvät sopimussuhteeseen: kummankin osapuolen oikeuksien ja velvollisuuksien tasapainoisuuteen ja selvyyteen sovellettavista pelisäännöistä, toisaalta työntekijän tulevan ansiotason riittävään ennakoitavuuteen, työsopimukseen perustuvien odotusten turvaamiseen ja vaihtelevaan työaikaan perustuvien työsopimusten yhteensovittamiseen työoikeudelliseen järjestelmään, muun muassa siten, että työsuhdeturvan kiertämisen mahdollisuus pienenee.

Nollatyösopimuksilla työskentelevän asemaa olisi perusteltua tarkastella myös työttömyysturvajärjestelmässä. Se on näissä edellisissä puheenvuoroissa tuotu selkeästi myös esille. Kuten on todettu, TEMin ja STM:n johdolla on siis käynnistetty tämä valmistelu, se työryhmä, jolla tähdätään niihin reiluihin pelisääntöihin nollatyösopimuksissa. Näiden tulosten on oltava valmiit hallituksen puolivälitarkasteluun mennessä. Tämä on siellä kymppilistassa, joka työmarkkinajärjestöjen kanssa on yhdessä sovittu. Eli tämä on se lupaus, reilut pelisäännöt, ja yksityiskohdat sitten täsmentyvät tämän työn edetessä.

Kiitoksia hienosta työstä valiokunnalle.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ymmärsin, arvoisat edustajat, että tässä olisi ollut muutamaan debattipuheenvuoroon tarvetta. Ymmärrätte, että ministerillä on vain pieni hetki aikaa, niin otetaan muutama lyhyt.

14.51 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli ilahduttavaa, että ministeri sanoi omassa puheenvuorossaan selvästi, että tarvitaan lainsäädäntömuutoksia. Valiokunta ei ikävä kyllä rojhennut ottaa tällaista kantaa, vaan valiokunnan johtopäätöksissä todetaan, että edetään joko lainsäädäntömuutoksilla tai paremmalla toimeenpanolla. Uskon, että me tarvitsemme molempia, ja tämä oli yksi kohta, josta valiokunta muun muassa äänesti, koska sosiaalidemokraatit olisivat halunneet, että me linjaamme selvästi sen, että tarvitaan lakimuutoksia ja tarvitaan tämän lisäksi parempaa toimeenpanoa.

Tässä salissa usein syytetään meitä siitä, että meillä ei ole vaihtoehtoja. Harvemmin olen kuullut kokoomuslaisen kansanedustajan syyttävän sosiaalidemokraatteja siitä, että meillä on vaihtoehto. Kysyisinkin oikeastaan ministeriltä: kun me olemme listanneet niitä mahdollisuuksia, joilla tämä nollatuntisopimus voidaan ikään kuin ratkaista, niin eikö olisi yksi keskeinen asia, että laki kieltäisi 0—40 tunnin välillä vaihtelevan työajan silloin, [Puhemies koputtaa] kun sille ei ole mitään perusteita? Me elävästä elämästä tiedämme, että näitä tilanteita on.

14.52 Eero Suutari kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä valiokuntakäsittelyssä tosiaan tuli esille suuria ongelmia siinä, että vaikka lakeja on olemassa, niin niitä ei pahemmin noudateta. Olisin kysynyt ministeriltä — hyvä puhe oli ministerillä: onko sel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

vitetty sitä, miksi ei Suomessa pystytä seuraamaan työelämää paremmin, että olisi parempaa toimeenpanoa nimenomaan tässä työlaainsäädännön asiassa?

14.52 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyviä puheenvuoroja kaikki tyynni. On vain ilolla todettava, miten ministeri tuo esille, että hän ei vain seuraa sivusta, hän on aktiivinen — mutta toivottavasti tämä ei tarkoita sitä, että ministeri seuraa aktiivisesti. Ja nyt kun se poliittinen ohjausvalta on ministeri Lindströmillä, niin kysynkin: voisiko ministeri Lindström nyt tässä kohtaa tulla vastaan niin paljon, että hän sitä työryhmien toimeenpanotehtävän muotoilua muuttaa niin, että se tulisi tässä vastalauseessa olevaan, enemmän edellyttävään, muotoon, niin että työryhmien tulee antaa ratkaisumalleja, joilla nämä asiat hoidetaan, eikä vain katsoa, mitä tässä oikein voitaisiin tehdä? Tähän toivoisin positiivista vastausta, sillä kyllä me muistamme, mitä mieltä viime kaudella yhdessä [Puhemies koputtaa] olimme nollatyösopimuksista.

14.53 Kimmo Kivelä ps (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Alkujaanhan tämä kansalaisaloite on ollut hätähuuto. Tämän kansalaisaloitteesta käydyn työskentelyn puolelta voi sanoa, että valiokunta on tehnyt erinomaisen hyvää työtä. Kysymys ei ole todellakaan yksinomaan mustavalkoisesta asiasta. Tämä ei ole ei—eikä-kysymys, tämä ei ole myöskään joko—tai-kysymys, vaan tämä voi parhaimmillaan olla sekä—että-kysymys. Tätä ei voida kategorisesti niputtaa yksiselitteiseksi kysymykseksi.

Ministeri Lindström tekee tämän asian ympärillä äärimmäisen hienoa työtä. Ymmärrän niin, että jos tässä ei edetä kolmikannan periaatteen pohjalta, se olisi sellaista tarpeetonta veneen keikuttamista, joka ei veisi tätä asiaa eteenpäin toivottuun ja suorastaan välttämättömään suuntaan. [Jari Myllykosken välihuuto]

14.54 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnittäisin vielä huomiota erikseen hyväksytyn mietinnön viidenteen lausumaan, jossa edellytetään, että löydetty ratkaisut eivät saa vähentää tehtyjä työtunteja. Tämä on aivan hullu ajatus, jos se otetaan vakavasti, niin kuin se paikkansa mukaan pitäisi vakavasti ottaa. Ensinnäkin jonkun lainsäädännön tai toimenpiteen, joka on näinkin mittakaavallisesti pieni, arviointi etukäteen on mahdotonta. Toiseksi tämä ajatus asettaa työtunnit samanarvoisiksi työn tuottavuuteen tai ehtoihin katsomatta, mikä on todella ongelmallista työmarkkinoiden kehittämisen näkökulmasta. Minusta on hölmöä, että hallituspuolueet antoivat sinne jäädä tällaisen lausumaesityksen.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Paatero, Semi ja Laukkanen, ja jos ministeri minuutin haluaa sen jälkeen, niin siitä poikki sitten.

14.56 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteen tekijät tekivät sen vakavasti ja todella suuresta huolesta ja haluten lainsäädäntömuutosta. Sen takia täytyy hämmästellä, kun tämän mietinnön lukee, miten hallituspuolueet — toisin kuin ministeri äsken — eivät halua lainsäädännön muutosta. Olisin kuvitellut, että lainsäädäntö on se keino, millä suomalaista yhteiskuntaa muutetaan, etenkin kun meillä tällä hetkellä ei ole, niin kuin äsken kuultiin, pelisääntöjä näille nollatuntisopimuksille, koska sitä ei ole missään lainsäädännössä olemassa. Sen takia olisi tärkeätä, että se edes mainitaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

lainsäädännössä, ja sen takia se ainut keino on ottaa se sinne lakiin. Tästä syystä minä olen hyvin hämmentynyt näistä hallituspuolueitten näkemyksistä, että ei haluttu kirjoittaa, että tähän tarvitaan lakimuutos.

14.57 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä nollatuntisopimusesitys, mikä kansalaisaloitteena on tullut tänne, on työntekijöitten hätähuuto siitä laillisesta porsaanreistä, mikä on jätetty työsopimuslakiin.

Kun tuossa äsken ministeri kuvasi sitä tilannetta niin, että on reagoinut tähän tilanteeseen ja näkee niin, että näitä aukkoja pitää täyttää, niin kysyisin ministeriltä: Missä järjestyksessä lähdetään tätä isoa sumaa purkamaan ja mitä aukkoja täytetään ensimmäisenä? Mitenkä taataan niille työsopimuksen allekirjoittaneille, että heidän toimeentulonsa taataan myös työttömyysaikana, vaikka he ovat olevinaan töissä, ilman työtunteja?

14.57 Antero Laukkanen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri on tehnyt aivan oikean havainnon, että kaikki eduskuntapuolueet pitävät tärkeänä nollasopimusten saattamisen työoikeudellisesti oikeudenmukaiselle tasolle, ja tämä on hienoa kuulla.

Haluaisin myös kiittää ministeriä siitä, että hän on ollut ikään kuin proaktiivinen, ja, ennen kuin tämä asia on edes täällä, hän on asettanut työryhmän pohtimaan nollatyösopimuksen ongelmakohtia ja sitä, miten niistä voitaisiin selvittää. Kysyisinkin nyt: onko ministerillä käsitystä siitä, milloin tämä työryhmä saa työnsä päätökseen?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ministeri paikan päältä, minuutti.

14.58 Oikeus- ja työministeri Jari Lindström: Arvoisa herra puhemies! Kiitos näistä kysymyksistä.

Ennen kuin rupean ottamaan kantaa mihinkään yksityiskohtiin, totean vain sen, että nyt tämä on siellä työryhmässä. Tässä muutama puhuja otti esiin koordinaation muitten työryhmien kanssa. Tämä täytyy tehdä järkevästi, niin ettei meidän tarvitse moneen kertaan näitä asioita korjata.

Minä viittasin puheenvuorossani siihen, että jos meillä ei ole tällä hetkellä nollatuntisopimuksissa pelisääntöjä, minun on, ainakin tällä kokemuksella, hyvin vaikea nähdä, miten niitä tulisi ilman lainsäädäntöä. Eli siksi uskalsin näin sanoa, että jotakin lakia se kuitenkin vaatii, koska tämä on... [Leena Meren välihuuto] — Niin. Enkä näe tässä mitään ristiriitaa myöskään. — Ehkä tämä on enemmän sitten näistä sanoista kiinni, eli "arvioida" tai sitten oikeasti "tehdä" jotakin, ja kyllä minulla on halu tehdä jotakin tälle asialle, koska... Ehkä teitä ei tarvitse tämän enempää vakuuttaa.

Minusta se on tärkeää, että valiokuntakin ja eduskunta on huomannut, että tässä on oikeasti ongelmia ja ne ongelmat pitää mahdollisuuksien mukaan paikata niillä reunaehdoilla, mitä tuossa sanoin, että ei estetä mutta samalla saadaan reilut pelisäännöt. Tämä on minulla se tavoite. Jätän kyllä työryhmälle, totta kai, sen työrauhan, mutta kyllä minua kiinnostaa, mitä he siellä tekevät, ja olen aktiivinen siinä mielessä, [Puhemies koputtaa] että saan sieltä raporttia siitä, missä mennään, ja varmasti viesti menee minulta myös sinne työryhmään päin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, äsken oli aikaikkuna, jonka kuluessa vastauspuheenvuorot pyydettiin. Nyt se suljettiin toistaiseksi, ministeri joutuu lähtemään. Otetaan muutama listapuheenvuoro ja sen jälkeen jossain vaiheessa taas palataan debattiin. Kaikki ne, jotka sen aikaikkunan puitteissa pysyivät vastauspuheenvuoron, sen myös saivat.

15.00 Eero Suutari kok: Arvoisa puhemies! Lakimuutoksien vaatimuksien puuttuminen lausunnosta ei tarkoita sitä, etteikö hallitus suuressa viisaudessaan voi niitä tehdä. Jos hallitus katsoo, että jokin ongelma, joka tässä nyt on tullut esille, paranee vain lakimuutoksella, niin se täytyy myös tehdä.

Työ on kaikkein tärkein keino saada valtiot ja kulttuurit kukoistamaan. Menestyneessä valtiossa on aina ensin ahkeroitu ja tehty työtä, ja sen täytyy olla myös Suomen linja. Työ on viime aikoina ollut suuressa muutoksessa: tuottavuus on kehittynyt ja kehittymässä valtavasti, työ on erilaista ja monimuotoisempaa kuin aiemmin. Katsotaan sitten eteen- tai taaksepäin, niin meidän täytyy olla samalla linjalla kuin meidän kilpailijamme.

Arvoisa puhemies! Käsittelyssä olevan kansalaisaloitteen kärki on se, ettei ketään saisi palkata työhön alle 18 tunniksi viikossa. Tämä sulkee pois valtavasti erilaista työtä. Kuka tekee kyseiset työt jatkossa? Veikkaan, että harmaa talous. Se vähentäisi siten kansantuotetta ja menestystämme. Sitä ei mitenkään voi hyväksyä. Mielestäni kaikenlaisen työn ja sen tarjoamisen ja vastaanottamisen tulisi olla sallittua, mahdollista ja kannattavaa sekä työnantajalle että työntekijälle.

Arvoisa puhemies! Kansalaisaloitteessa ja erityisesti valiokuntakuulemisissa tuotiin esille varsin runsaasti korjattavia asioita suomalaisessa työelämässä. Näihin meidän tulee puuttua, koska meidän työmarkkinajärjestömme eivät ole tähän mennessä saaneet sovitua asioista. Valiokuntakäsittelyssä ongelmista suurimmiksi nousivat työnantajan mahdolliset yksittäiset väärinkäytökset ja työntekijöiden pelolla hallinta. Selvityksen mukaan väärinkäytöksissä on kyse työ- ja työaikalakien kiertämisestä, esimerkkeinä vaikkapa olematon irtisanomissuoja tai työtuntien odottamaton, rangaistusluonteinen vähentäminen. Myöskään työsuhteen vakiintumiselle ei ole töiden erilaisuudesta johtuen yhtenäistä käytäntöä. Valiokunnan puheenjohtaja toi puheessaan kattavasti esille kuulemisissa tulleet muut ongelmat. Lait ovat siis olemassa, mutta niitä ei noudateta. Käytäntöjen parantaminen on siis aiheellista. Se taas korjaantuu vain lakien paremmalla toimeenpanolla.

Arvoisa puhemies! Väärinkäytösten kitkeminen on tärkeä asia, enkä missään tapauksessa hyväksy työntekijöiden pelolla hallintaa. Se ei kuulu suomalaiseen työhön eikä työelämään. Suomalaiseen työhön ei myöskään kuulu se, että käytetään työsopimuksia kilpailukeinoina esimerkiksi suunnittelemalla tarkoituksellisesti työvuorot niin, että niin toimien pienennetään työnantajamaksuja. Työsopimusten tulee olla työnantajakuormaltaan samantaisia kaikille yrityksille, eikä venkoilua tässä tule kannustaa.

Arvoisa puhemies! Vaihtelevan työajan sopimusta tarvitaan varsinkin silloin, kun työ muuttuu, kuten nyt. Jos työtä tehdään silloin kun sitä on, se johtaa myös parempaan työn tuottavuuteen, ja tällöin myös kilpailukykyämme paranee. Työmarkkinoille pyrkiville opiskelijoille sekä monille muille ryhmille tästä sopimusmallista on myös hyötyä. Asian käsittelyssä valiokunnassa tuli selväksi, ettei meillä ole varaa jättää mitään työtä tekemättä eikä nollatuntisopimuksien kieltäminen sinällään ratkaise yhtäkään kansalaisaloitteessa kuvattua ongelmaa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

15.04 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Hyvät edustajakollegat! Nollatyösopimukset ovat aikamme viheliäisin työsopimusmuoto. Työntekijän näkökulmasta voi mennä viikkojakin ilman kutsua töihin, ilman tunteja, ilman palkkaa ja tällöin myös ilman eläkekertymää. Henkilö voi olla tiukasti sidottu tähän työsopimukseen eikä saa tehdä muille töitä muttei saa työttömyyskorvaustakaan. Nollatuntityöntekijät ovat kaikista heikoimmasa asemassa suomalaisessa työelämässä. Heitä on noin 83 000, ja he todellakin ansaitsevat parempaa. Tilastojen valossa he ovat pääosin alle 30-vuotiaita nuoria ja erityisesti naisia. Nollasopimuksia ilmenee tyypillisesti kaupan alalla, sosiaali- ja terveystaloudissa, majotus- ja ravitsemispalveluissa sekä kuljetus- ja varastointialoilla. Suurin osa nollatyösopimuksilla työskentelevistä haluaisi enemmän työtunteja. Eräs nuori nainen kertoi: "Olen tehnyt vuosia osa-aikatyötä. Toiveena on jatkuvasti ollut saada lisää työtä, jotta eläisin ansioillani. Lisätyön jakaminen perustuu liian usein erilaisten henkilöiden suosimiseen vaihtelevin perustein. Työantajani voi pudottaa tunnit nolleen, mikä merkitsee minulle kaaosta vuokran ja laskujen maksamiseen."

Arvoisa puhemies! Nollasopimuksia käytetään jonkin verran puhtaasti työsuhdeturvan kiertämistarkoituksessa. Tämä ei ole oikein. Irtisanomista kierretään sillä, että nollatuntityöntekijän työvuorolistaan ei vain merkitä työvuoroja. Syyksi riittää mikä vain, vaikka väärä sana tai se, että työntekijä on tullut raskaaksi. Työlainsäädäntöä kierretään myös niin, että työvuorolistoja ei täytetä ennakoon, jolloin nollatuntityöntekijä jää tullessaan kipeäksi ilman sairausajan palkkaa. Ilman tunteja joutunut työntekijä sanoutuessaan irti työpaikasta voi joutua TE-toimistossa karenssiin, vaikka tunteja ja palkkaa on ollut nolla kuukaudessa, ja tällöin hän jää myös ilman työttömyyskorvausta.

Nollatuntityöntekijän on vaikeaa tai lähes mahdotonta saada lainaa tai luottokorttia pankista. Elämän suunnittelu on vaikeaa pienillä tuloilla. Perheen perustaminen ja lastenhoito on suuri ongelma monella, koska työtunnit ovat epävarmat. Jokainen meistä tarvitsee elämänsä ennakoitavuutta. Kenenkään elämä ei saa olla pelkkää ainaisessa hälytysvalmiudessa olemista, sen odottamista, jos puhelin soi ja pyyntö tulla töihin tulee.

Ongelmana on, että lainsäädäntömme ei tunne nollasopimus käsitettä tai mitään nollasopimukseen viittaavaa. Työpaikoille on vain syntynyt huonoja käytäntöjä, jotka johtuvat siitä, ettei laissa nimenomaan säädetä, mitä voidaan sopia. Ja siihen tämä kansalaisaloite haki ratkaisua — ja ne yli 60 000 henkilöä, jotka tuon ovat allekirjoittaneet.

Arvoisa puhemies! SDP haluaa puuttua nollatuntisopimukseen liittyviin ongelmiin ja epäkohtiin, ja olemme jättäneet vastalauseen työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan käsittelyssä. Edellytämme, että hallitus antaa lakiesityksen, jolla rajoitetaan nollatyösopimuksia määrittelemällä työsuhteen vaihteluväli- ja vakiintumismallin käyttö, sekä säätää lisätyön tarjoamisen velvollisuudesta ja järjestyksestä sekä antaa lakiesityksen ilmeisen väärinkäytön kiellosta sekä samalla täydentää yhteistoimintalakia sekä antaisi lakiesityksen sairausajan palkkaa koskeviksi määräyksiksi vaihteluvälimallia käytettäessä sekä lakiesityksen tarvittaessa töihin kutsuttavien sopimuksista ja puitesopimuksista sekä lakiesityksen työttömyysturvalain 2 a luvun 2 §:n muuttamiseksi eli työttömyysturvan karenssista. Tulemme nämä esittämään vastalauseen mukaisesti lausumina toisessa käsittelyssä.

Arvoisa puhemies! Pääministeri Juha Sipilä ja työ- ja oikeusministeri Jari Lindström ovat moneen kertaan tässä salissa todenneet, että hallitus on avoin kaikille hyville esityksille ja valmis niitä edistämään. Ihmettelen, miten ihmeessä valiokunnan enemmistö ei ollut halukas kirjaamaan mietintöön, että edellytetään hallitukselta lakimuutoksia. On hyvä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

että ministeri Lindström tässä äsken kuitenkin antoi ymmärtää suhtautuvansa myönteisesti lain muuttamiseen.

Arvoisa puhemies! Nollatuntisopimuskäytäntö on yhteiskunnallisesti vaarallinen, koska se uhkaa muuttaa Suomen matalapalkkamaaksi. Matalapalkkamaat eivät ole tunnettuja hyvinvoinnistaan, ja sille tielle ei pidä lähteä. Nuorten sukupolvien palkkataso on jo nyt vanhempien sukupolvien palkkatasoa alempi näiden ollessa samassa elämänvaiheessa. Nuorten palkkataso aleneminen on tapahtunut pääosin yksityisellä sektorilla. Tämä kehitys ei tiedä hyvää Suomen valtion verotuloille ja pohjoismaisen hyvinvointivaltion tulevaisuudelle.

Nuoret itse puhuvat työhaluja. Esimerkiksi viime vuonna julkistetun Työttömien nuorten ääni -barometrin mukaan noin 90 prosenttia työttömistä nuorista etsi aktiivisesti työtä. Jos unelma työstä ei toteudu, nuori joutuu syrjäytymisriskin alle. Mikäli emme nopeasti puutu lainsäädännöllä nollasopimuksiin, teemme pitkässä juoksussa suuren karhunpalveluksen nuorille, nälkäisille ja kunnianhimoisille sukupolville. He haluavat uudistaa työpaikkoja, organisaatioita ja niiden toimintakulttuuria mutta jäävät vuosikausiksi jumiin epävarmaan nollasopimuselämään ja ptkä- ja osa-aikatyöhön. Vähitellen nuorilta karisee usko työelämän pelisääntöihin ja johdonmukaisuuteen, ja työelämä menettää palkkaamattomissa nuorissa ja naisissa jatkuvasti sellaista rohkeutta, näkemyksellisyyttä ja uudistusvoimaa, joka olisi korvaamatonta suomalaisen työelämän uudistamiseksi.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset nuoret sukupolvet tarvitsevat eduskunnalta positiivista erityiskohtelua ja talouspoliittisia puolestapuhujia.

15.12 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Mielenkiintoista keskustelua. Ehkä kaikkein eniten kiinnittää huomiota hallituspuolueen sisällä olevat eri näkemykset siitä, kuinka velvoittavaa tekstiä mietinnössä olisi pitänyt olla.

Arvostan suuresti ministeri Lindströmin viestiä aitiosta. Se oli huomattavasti rohkeampi ja rohkaisevampi kuin edustaja Vartiainen sivusta seuraava ja mieltävä lausunto.

Edustaja Suutari hallituspuolueesta otti hyvin kantaa siihen, että meillä ei voi olla järjestelmiä, jotka horjuttavat kilpailuneutraaliteettia. On täysin mahdotonta ajatella, että jonkun liiketoimintaa harjoitetaan sellaisin toimin, jotka vievät toiselta yrittäjältä kilpailumahdollisuudet.

Tästä on helppo tavallaan jatkaa vähän siihen, mitä sote-uudistuksessa ollaan tekemässä. Valiokunnassa oli kuultavana, ja valiokunnalle tuotiin tiedoksi, että on paljon sosiaali- ja terveysalan yrityksiä, joissa tehdään 37,5-tuntista työviikkoa säännöllisesti, on tehty jopa kahden vuoden ajan, ja he ovat edelleen nollasopimusten varassa. Voitte olla varmoja, että julkinen terveydenhuolto ei voi pärjätä näitten yritysten kanssa, jotka voivat lopettaa työsuhteen siihen, kun tulee sairastuminen tai jotain muuta sellaista, mikä on normaalia työvelvoitteen hoitamista julkisella puolella. Eli nyt pitää huomioida tässäkin kohtaa, mitä ollaan tekemässä, koska tällä on vaikutusta suuresti nimenomaan sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työbisnekseen, jonne hallitus on esittämässä valinnanvapautta ja yhtiöittämistä kaikissa muodoissaan.

Minä uskon, että ministeri Lindströmin näkemykset ja puheet perustuvat siihen, että hän on aidosti sitoutunut siihen, että näitä asioita muutetaan, ja minulla on siitä mustaa valkoisella. Viime kaudella sosiaalidemokraattien kansanedustaja Jukka Kärnän kanssa teimme, voisi sanoa, prikulleen samanlaisen lakialoitteen nollasopimusten kieltämiseksi. En väitä, että tämä olisi kopio, mutta ei nyt montaa sanaa ole muutettu. Allekirjoittajina tässä laki-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

aloitteessa olivat nykyinen ministeri Lindström, puolueen puheenjohtaja Timo Soini, liikenne- ja viestintävaliokunnan puheenjohtaja Jalonen ja silloin perussuomalaisissa ollut edustaja Tolppanen. Mutta en halua tällä painostaa ministeriä, vaan tämä antaa minulle sen viestin, että hän on tämän asian kanssa tosissaan. (Leena Meri: Totta kai hän on!) Se on ollut hyvä viesti tässä. — Edustaja Meren välihuutoon täytyy sanoa, että ehkä tässä oli vähän semmoista poliittista ajattelua siitä, että nyt perussuomalaiset on hallituksessa ja perussuomalaisen kannat mietintöä valmistelevalle valiokunnassa ovat nyt hieman erilaisia kuin mitä on aiemmin esitetty. Mutta en sen enempää, päätän tähän.

Mutta täytyy sanoa, että edustaja Taavitsaisen... Jo näin ennakolta voin sanoa, että vasemmistoliitto tulee kannattamaan näitä esityksiä. Jo tässä vaiheessa ilmoitan, että kannatan ehdottomasti näitä esityksiä. On todella tärkeää, että kun tämä malli, nollasopimukset, ei ole lainsäädännössä mukana, niin sen täytyy saada lainsäädännön piirteet. Meillä on tällä hetkellä — edustaja Taavitsainen toi tämän lisätyön tarjoamisvelvoitteen esille yhtenä osana — meidän työsopimuslaissa lisätyön tarjoamisvelvoite, oliko nyt 53 §. Siellä ei puhuta nollatyösopimuksista mitään, siellä puhutaan vain, että osa-aikaisessa työsuhteessa oleville työntekijöille pitää tarjota lisätyötä, jos sellaista tulee.

Syy siihen, miksi tässä itseni kanssa olen käynyt jaakobinpainia, on juuri se, että viime kaudella tehtyyn nollasopimuslakialoitteeseen jäi valuvirhe sillä melko tiukalla mutta kylläkin vaihtoehtoja tarjoavalla vähimmäistyöaikavelvoitteella. Jos sen nyt saisin tehdä uudestaan, niin tekisin sen toisin, sillä kyllä pitää olla mahdollisuus työntekijöillä ottaa vastaan ja työnantajalla tarjota sellaista työtä, joka ei kuitenkaan sido siihen 18 tunnin työaikaan.

Mutta kaikki se, mitä mietinnön vastalauseessa oli, oli pohjatekstiltään erittäin hyvin perusteltua ja täyttää asiaa. Nyt on vain tarkoitus saada se erittäin velvoittavaksi, ja toivotaan, että tämän käsittelyn aikana, kun näistä lausumaehdotuksista äänestetään — vetoan hallituspuolueisiin — voitaisiin edetä näin, että tiukennetaan näitä lausumia.

15.19 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt on kyllä niin uskomatonta politikointia kuin vain olla voi. Siis kerta kaikkiaan perussuomalaiset on yksikantaan ilmoittanut, myös ministerin johdolla, että me haluamme tänne pelisäännöt. Ja kuten tuossa ministeri kertoi aikaisemmin, pelisäännöt ovat lainsäädäntöä aukkokohtiin. Hän sanoi, että on haittoja työntekijöille mutta työnantajan mahdollisuudet kuitenkin ovat puntarissa. Hän on aktiivinen toimija, toimii viisaasti ja ottaa vakavasti, ihan sama, missä muodossa ne täällä nyt ovat. Me olemme kaikki yhtä mieltä siitä, että nollatuntisopimuskansalaisaloite ei voi menestyä näin ja että tarvitaan säädökset sinne, mistä ne puuttuvat. Mistä me enää väittelemme? Sanamuodoista. Halutaan nyt politikoida ja valikoida joitakin tiettyjä sanoja. Kyllä vain täytyy sanoa, että tiedän, että kuntavaalit ovat tulossa, mutta hei ihan oikeasti nyt!

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Filatov, ja sitten tämän debatin aiheuttanut edustaja Myllykoski.

15.20 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskon, että tuntuu saivartelulta: ja- vai tai-sana, ja uskon myös siihen, että edustaja Meri ihan vilpittömästi haluaa näihin nollatuntisopimuksiin pelisäännöt, niin kuin ministeri Lindströmkkin. Mutta valiokunnassa me äänestimme siitä, tarvitaanko lainsäädäntömuutoksia. Ministeri tässä sa-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

noi, että tarvitaan lainsäädäntömuutoksia, mutta valiokunnan kannaksi tuli, että asia voidaan ratkaista joko lainsäädäntömuutoksilla tai sitten paremmalla toimeenpanolla — ja tässä on se iso ero. Me, jotka olemme katsoneet niitä käytännön elämän ongelmia ja tienneet, että ilman lain apuuntuloa niihin ei löydy ratkaisua, emme usko siihen, että ilman lainsäädäntöä tämä ongelma ratkeaisi. Sen vuoksi emme voineet hyväksyä sitä valiokunnan linjaa, jossa jätettiin ikään kuin takaportti auki sille, että välttämättä lakimuutoksia ei tarvita mutta toimeenpanolla voidaan hoitaa asia. Ja ehkä tässä suuri ero on sitten osan hallituspuolueista sisällä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vastauspuheenvuoro, edustaja Myllykoski, ja sitten vielä keskustelu näyttää jatkuvan edustaja Myllykosken avauksen pohjalta.

15.21 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Meri kyllä oivalsi, että nyt on kysymys politikoinnista, mutta kyllä minä sen niin selvästi myös sanoin, että tässä on nyt hieman politiikkaa mukana. Minä en syyllistänyt enkä osoittanut ministeri Lindströmin toimia millään tavoin. Mutta kuten edellä edustaja Filatov sanoi, sanojen "ja" ja "tai" välillä on aika suuri merkitysero, ja uskoisin, että — jos olen oikein ymmärtänyt — juridisen koulutuksen saanut edustaja Meri ymmärtää näitten kahden sanan eron: "ja" ja "tai". Tässä on nyt siitä kysymys, halutaanko tunnustaa toiveenvaraisesti, että mietinnössä on se "no jos sittenkin tahi ei". Siitä on nyt kysymys, ja minun mielestäni valiokunnan mietinnön vastalauseessa tämä on erityisen hyvin tuotu esille.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä debatin tässä vaiheessa vastauspuheenvuorot edustajille Kurvinen, Suutari, Meri ja Kontula, muita en näe.

15.22 **Antti Kurvinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minusta tämä kansalaisaloite, jota nyt käsitellään ja josta mietintö on saatu aikaiseksi, on pikemminkin alku laajemmalle prosessille. Nythän näihin epäkohtiin on todella tartuttu. Voi sanoa, että pitkään tuo demareitten ja vasemmistoliiton hallitsema ay-liikekin kuvitteli, että kaikki ovat 40 vuotta samalla työnantajalla täysipäiväisessä työssä, eikä huomattu tätä tilannetta, mikä monella, varsinkin nuorella, työntekijällä on.

Minusta tästä valiokunnan yksimielisestä mietinnöstä on hyvä lähteä jatkovalmistelua rakentamaan. Erityiskiitos valiokunnalle siitä, että olette siellä katsoneet tämän aloitteen tarkkaan läpi, ja kiitos myös siitä, että työministeri Lindström on tähän asiaan nyt sitten tarttunut ja vie asioita eteenpäin. Pikkuisen menee kyllä pilkun halkomiseksi ehkä tämä keskustelu tällä hetkellä. [Leena Meri: Juuri näin!]

Haluan kuitenkin, puhemies, vielä sen todeta, että meidän ei myöskään pidä luoda työ-lainsäädäntöön tarpeetonta byrokratiaa estämään työllistymistä. Paras tapa parantaa työ-elämää on talouskasvun vahvistaminen. [Puhemies koputtaa] Hallituksen ansiota ovat sellaiset päätökset, kuten tänään ilmeni tuhat uutta työpaikkaa Uuteenkaupunkiin.

15.23 **Eero Suutari kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä se valiokunnassa kävi selvästi esille, että haluamme lainsäädäntöä sellaiselle kohdalle, missä hallitus harkitsee niin, että tässä eivät muut auta. Jos jostakin on jo olemassa laki ja sitä ei noudateta, niin paremmalla toimeenpanolla se asia voitaisiin järjestää, ja senkin harkitsee hallitus.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Elikkä ei tässä nyt ole minun mielestäni kovin suuresta asiasta kysymys, mutta politiikka on politiikkaa näköjään.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Debatti näyttää jatkuvan jonkun aikaa. Myönnän nyt puheenvuoroja kuitenkin rajatusti tässä debattivaiheessa. Olen merkinnyt tänne ja toistan seuraavat vastauspuheenvuorot: edustajat Meri, Kontula, Joonas Räsänen, Filatov ja tämän debatin käynnistäjä, edustaja Myllykoski. Näillä mennään.

15.24 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! No hyvä, että täällä myönnettiin, että kyse on nimenomaan politikoinnista eikä tämän asian eteenpäin viemisestä.

Kun sanottiin sanat "ja" ja "tai", niin varmasti ei tarvitse juristin koulutusta olla, että ymmärtää, mikä on ero. Täällä todetaan, että esimerkiksi kilpailevasta työsopimuksesta on työsopimuslain säädökset. Emme kai me nyt edellytä, että tästä täytyy kahteen kertaan sinne kirjoittaa, jos ei sitä nykyistäkään noudateta. [Antti Kurvinen: Hyvä huomio! — Välihuutoja vasemmalta] En voi ymmärtää tätä. Kyllä todella tarvitaan sana "tai".

Keskustelemmeko me tällä tasolla? Ihmiset ovat tehneet kansalaisaloitteen vakavasti otettavasta asiasta. Ministeri on luvannut viedä tämän eteenpäin, hän on aktiivinen toimija. Perussuomalaiset haluavat, että tämä menee eteenpäin. Tämä katsotaan läpi. Mitä varten me emme nyt keskustele täällä asiasta vaan — ihan juuri niin kuin edustaja Myllykoski myönsi — politikoimme.

15.25 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Edustajat Meri ja Suutari, kukaan sen paremmin valiokunnassa kuin minun nähdäkseni tässäkin salissa ei ole edellyttänyt, että sellaiseen, mihin on jo lainsäädäntö, pitäisi laatia uusi päällekkäinen lainsäädäntö, en minä ainakaan ole huomannut. Mietintöä laadittaessa hallituspuolueiden argumentaatio meni niin, että ei tarvitse edellyttää jämäkästi hallitukselta toimenpiteitä, koska hallitus tekee ne muutenkin. Mutta minä en ymmärrä, että jos hallitus tekee ne muutenkin, niin miksei silloin voisi edellyttää. Mitä oltaisiin menetetty, jos eduskunta olisi edellyttänyt niitä toimia, joita hallitus ilmeisesti joka tapauksessa on tekemässä? Kun tätä ponnekkaasti vastustettiin ja vältettiin, niin se herättää välttämättä epäilyksen strategiasta nimeltä työryhmiin hautaaminen, [Leena Meri: Se on teidän näkemys!] joka on hyväksi havaittu ja perinteinen keino kiemurrella irti kiusallisista asioista silloin, kun niille ei tosiasiallisesti haluta tehdä mitään. [Leena Meri: Älytöntä!] Hyvä, jos tästä ei ole kysymys, [Puhemies koputtaa] mutta juuri näin on toimittu.

15.26 Joonas Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy nyt hieman ihmetellä kyllä sitä, että kun täällä oppositio kiittelee ministeri Lindströmiä hyvin selkeästi puheenvuorosta siitä, että tähän tarvitaan lainsäädännöllisiä muutoksia, niin sitten saman puolueen kansanedustaja täällä suuttuu tästä, että täällä [Leena Merin välihuuto] kiitellään ministeriä. — Edustaja Meri, olkaa ihan rauhallisena, täällähän oppositio nyt on kiittänyt ministeriä siitä, että hän on yksikantaan todennut, että tähän tarvitaan lainsäädännön muutoksia.

Sitten edustaja Kurviselle korjaan sen verran, että ymmärrän hyvin, että teidät on hälytetty tänne puolustamaan suurinta hallituspuoluetta, mutta siis kysymyksessähän ei ollut

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

yksimielinen mietintö. Että varmaan voi sen verran paneutua näihin teksteihin, että käy myös mahdolliset vastalauseet läpi, kun näistä lähdetään täällä argumentoimaan.

Mutta yhtä kaikki, olisi varmaan hyvä, että täältä todella nyt yksituumainen viesti lähtisi siitä, että nyt lainsäädännöllä myös tähän ongelmaan pitää puuttua.

15.27 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä keskustelu, vaikka tuntuukin vähän jänkkäävältä, on itse asiassa ilahduttavaa, koska tämä on tiukkalinjaisempaa kuin valiokunnassa käyty keskustelu näiden asioiden ratkaisemisen puolesta ja myös tiukkalinjaisempaa kuin tuo mietintö.

Tuossa mietinnössä on kuvattu hyvin niitä ongelmakohtia, mutta sen sijaan se, että mihin etsitään ratkaisut lainsäädännöllä ja missä vaaditaan lainsäädäntömuutoksia, jää siinä hyvin ohueksi. Ja jos me tässä olemme samaa mieltä siitä, että me tarvitsemme lakimuutoksia — ja toivon, että olisimme — niin silloin me saamme itse asiassa tiukemman linjan tästä salikeskustelusta ministerille.

Mutta oleellisinta on se, että nuo ratkaisut löytyvät. Ja me kaikki tiedämme sen, että kolmikantaryhmissä pitää olla myös poliittinen tahto. Jos siellä on vain työmarkkinajärjestöjen, työnantajien ja työntekijäjärjestöjen välinen tahto, se hyvin herkästi asettautuu sellaiseen tilanteeseen, että ratkaisua ei synny, koska nuo tahdot kulkevat eri suuntaan. Sen vuoksi minusta oli arvokasta, että ministeri tässä sanoi, että hän seuraa aktiivisesti noita työryhmiä ja etsii sieltä niitä ratkaisuja, koska niiden [Puhemies koputtaa] löytäminen ei aina ole helppoa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Arvoisat edustajat, tämä keskusteluvaihe on ajoitettu kestäämään maksimissaan 15.45:een. Siis tämän asian käsittely siinä vaiheessa keskeytetään ja jatketaan muilla ja palataan tähän myöhemmin. Havaitsen kuitenkin nyt tässä syntyneen niin monta vastauspuheenvuoropyyntöä, että käydään tämä debatti tässä nyt kuitenkin loppuun asti. Pyydän nyt — jotta ei kukaan, joka on kertaalleen joskus noussut, jää ilman — niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron tästä debatin vaiheesta, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta. Tämän vaiheen jälkeen tämä keskusteluikkuna sulkeutuu, sen jälkeen en myönnä enää vastauspuheenvuoroja.

15.29 Leena Meri ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on mielenkiintoista, että jos on eri mieltä, niin halutaan lähteä vähän niin kuin henkilökohtaisille linjoille, mutta sivuutan sen. Olen sitä mieltä, että kun provosoidaan, ei kannata provosoitua.

Halusin kertoa ponnekkaasti, että perussuomalaisen eduskuntaryhmä haluaa — ja myös minä ja meidän kaikki jäsenemme työ- ja tasa-arvovaliokunnassa — että nämä pelisäännöt tulevat. Mutta me halusimme jättää kolmikantaiselle työryhmälle ministerin aktiivisessa valvonnassa mahdollisuuden etsiä parhaat keinot: minne lakeihin, onko siellä olemassa säädöksiä? Me emme halunneet lähteä sinne päsmäroimään. Tässä on nyt kysymys ihan siitä, kuten tuossa vasemmiston puheenvuorossa oli esillä, että halutaan tehdä politiikkaa, ja hyvä näin. Sen takia jätän teidät politikoimaan ihan keskenänne tästä aiheesta jatkossa.

Kiitän ministeriä, kiitän kansalaisaloitteen tekijöitä. Tämä asia menee varmasti eteenpäin, ja perussuomalaiset ovat tiukasti tämän asian kannalla.

15.30 Jaana Laitinen-Pesola kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tätä keskustelua kuuntelee, kuulostaa siltä kuin tuolla valiokunnassa oltaisiin oltu koko ajan eri

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

mieltä näistä asioista, ja kuitenkin tätä kansalaisaloitetta käsiteltiin hyvin, hyvin yksituumaisesti. Meidän lähtökohtamme varmasti kaikilla oli se, että nollasopimuksilla ei saa heikentää ja kiertää työlainsäädännön pakottavia, työntekijän turvaksi annettuja säädöksiä. Uskon, että tämä on ollut sellainen lähtökohta. Konsensus oli aika lähellä vielä, kun tätä mietintöä tehtiin, ja ikävä kyllä sitten ihan loppumetreilla erilaisista painotuksista johtuen ja ehkä myös erilaisista valituista verbeistä johtuen tuli sitten kaksi erilaista näkemystä. Mutta kaikki me haluamme varmasti, että tämä asia viedään eteenpäin ja saadaan muutoksia tähän pitkään hiertäneeseen asiaan.

15.31 Satu Taavitsainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuntuu siltä, että olemme kuitenkin tässä salissa hyvinkin kaikki sitä mieltä, että työntekijälle pahin tilanne on silloin kun työnantaja ei tarjoa niitä varmoja työtunteja lainkaan mutta työntekijä on silti sidottu vain odottelemaan niitä satunnaisia tunteja vailla mahdollisuutta ottaa vastaan muuta työpaikkaa.

Joten kun tästä on niin kuin semmoinen positiivinen mieli tässä salissa, ihmettelenkin sitä, miksi ei voitu sitten laittaa sitä napakkaa vaatimusta valiokunnan mietintöön vaan jätettiin se vähän niin kuin leijumaan ilmaan: että ehkä edellytetään lakia, ehkä ei. Elikkä tässä salissa on varmasti sitten tiukempi kanta, sekä oli ilahduttavaa kuulla myöskin ministerin tiukka kanta. Kysyisinkin nyt sitten [Puhemies koputtaa] muilta hallituspuolueilta kuin perussuomalaisilta, että mikä on teidän kantanne.

15.32 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On aivan erinomaisen hyvä asia, että tähän kansalaisaloitteeseen on paneuduttu näin huolella. Todel-lakin ministeri Lindströmille annan suuren kiitoksen siitä, että hän on omalla panoksellaan tukemassa vahvasti tämän asian tarkkaa tutkimista ja työryhmä asetetaan, se on erittäin positiivinen asia.

Sehän on kylmä tosiasia tämän päivän Suomessa ja maailmassa yleensäkin, että työn luonne on valtavasti muuttunut. Koneellistuminen ja automatisaatio ja vaikka mikä ovat luoneet aivan uusia työuria, aivan uudenlaista työtä. On sellaisia töitä, jotka ovat olemassa vain hetken. Kyllä meidän pitää tähän reagoida eduskuntana ja nimenomaan niin, että turvataan se, että jokaisella työntekijällä on kohtuulliset oikeudet omaan työhönsä eikä hänen oikeuksiaan voida missään nimessä loukata.

Nämä lausumaehdotukset, mitä tässä mietinnössä on, ovat aivan erinomaisia, ja uskon, että ministeri Lindström omalla vahvalla panoksellaan vie näitä asioita vahvasti eteenpäin.

15.33 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aamun Helsingin Sanomissa oli artikkeli, jonka mukaan lisääntyvästi tulee ihmisiä, joilla on välttämättömyyksiä olla kaksi työtä. Näistä kahden työn tekijöistä aika monet ovat heitä, joilla ei ole sitä koko-aikaista työtä — koska yhdelläkin koko-aikaisella työllä Suomessa nyt pääasiassa pärjää ja pystyy elättämään perheensä.

Sen takia tässä tämän kansalaisaloitteen ohella on koko ajan kulkemassa sivussa semmoinen keskustelu, halutaanko meillä Suomeen halpatyömarkkinat Saksan mallilla, jossa yhteiskunta tulee aina tukemaan sen toisen osan. Tällaiseen malliin sosiaalidemokraatit eivät missään tapauksessa halua vaan haluamme säällisen työn, josta saadaan säällinen palkka — kuten presidentti Halonen aikanaan sanoi — niin että sillä omalla palkallaan tulee toimeen ja voi elättää perheensä, ennakoivasti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

15.34 **Jari Myllykoski vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täytyy sanoa, että onhan se kiva, kun tuolta keskustan puolelta tulee kehuja, että kuinka kivikautisia me täällä vasemmalla puolella olemme, mutta täytyy nyt sanoa, että me olemme tämän eduskunnan kaudella ja viime eduskuntakaudella juuri puuttuneet lakialoitteella tähän nollatyösopimusten problematiikkaan. Me olemme ehdottaneet täällä veronumeron käyttöönottoa. Me olemme huolissamme siitä, että meillä yksinyrittäjien sosiaaliturva on puutteellinen, me olemme halunneet edistää sitä vasemmistolaisiin näkemyksiin. Ja me ymmärrämme, että tässä maassa on freelancereita.

Edustaja Meri, joka nyt jättää meidät tänne politikoimaan ihan keskenämme, nyt ihan loppuun täytyy sanoa: Sanoin, mikä oli politiikkaa. Se oli se, että nostin esille sen, mitkä olivat viime eduskuntakaudella tämän vastaavan lakialoitteen allekirjoittajien nimet, ja se oli puhtaasti poliittinen lausuma, minkä tunnustin ja minkä sanoin, enkä käytä kyllä tällaisia kovinkaan usein, [Puhemies koputtaa] mutta nyt se oli pakko tehdä, varmaan teidän mieliksenne.

15.36 **Eero Suutari kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun itse olin kaikissa kokouksissa valiokunnassa tätä asiaa käsittelemässä, niin en voi millään yhtyä arvostamani valiokunnan puheenjohtajan näkemykseen: kyllä keskustelu siellä on ollut yhtenevää ja tiukkaa näissä esiin tulleissa ongelmissa. Kyllä kaikki olivat sitä mieltä, että ne pitää korjata, ja sitten oli vain ja/tai. Me voimme täällä tietysti jatkaa sitä, mutta en voi yhtyä siihen, että ei olisi ollut tiukkaa näkemystä asioista.

15.36 **Tarja Filatov sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valiokunnan enemmistöllä ja hallituspuolueiden enemmistöllä oli tiukka kanta tähän asiaan, ja siitä olen iloinen, mutta sen jälkeen, kun olimme sopineet valiokunnassa, että neuvottelemme yhteistä kantaa, hallituspuolueet päättivät kahden valiokunnan välissä, että he eivät neuvottelekaan yhteistä kantaa. Siihen en puutu, mitä siinä välissä tapahtui, koska se ei minulle kuulu, mutta niin tämä kuvio meni. Oleellista olisi ollut se, että me olisimme sanoneet ääneen, että lakimuutoksia tarvitaan, ja oleellista olisi ollut se, että tuo viimeinen ponsi, joka ikään kuin mitätöi sen, mitä näissä muissa linjauksissa sanotaan, olisi ollut sieltä pois.

Mutta sosiaalidemokraattien ratkaisuvaihtoehto tähän ongelmaan lähtee siitä, että silloin kun työstä lähtee vaihtelevan työajan tarve, se perustellaan sillä työllä ja se vaihteluväli minimoidaan sillä tavalla, että se ei ole 0—40 vaan se on esimerkiksi työstä lähtevillä perusteilla 5—15, 10—20, ja silloin jos mennään jompaankumpaan suuntaan yli, siitä neuvotellaan ja siihen luodaan pelisäännöt. Tämä ratkaisisi irtisanomisajan ongelmat, tämä ratkaisisi sairausajan palkan [Puhemies koputtaa] ja monta muuta ongelmaa.

15.37 **Antti Kurvinen kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan nyt edustaja Joona Räsäselä hieman tarkentaa, kun hän ilmeisesti ymmärsi väärin, mitä sanoin: Siitä valiokunta ilmeisesti on ollut yksimielinen, että tällainen kankea tuntiraja olisi huono asia, ja varmaan tässä keskustelussa on paikallaan sekin todeta, että tällainen nollatuntisopimus voi olla ihan hyväkin vaihtoehto tietyssä elämäntilanteessa. Ainakin itse olen sitä mieltä, että kyllä nollatuntisopimus on parempi kuin ei mitään työsopimusta. Kyllä se on parempi kuin työttömyys, ja ehkä siitä me olemme pikkuisen vielä erimielisiä täällä. Viittaan nyt vähän edustaja Myllykoskeenkin, kun tässä hän kertoi näistä vasemmistoliiton saavutuksista.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja vielä viimeinen vastauspuheenvuoro, edustaja Joona Räsänen.

15.38 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Tässä näin alkuun täytyy kiittää edustaja Kurvista tästä täsmennyksestä. Juuri näin, varmaan siitä olemme samaa mieltä, että tällainen 18 tunnin minimityöaika ei olisi kyllä ollut se ratkaisu, joka tähän ongelmaan pitäisi saada aikaiseksi. Mutta kun tässä on paljon puhuttu siitä, että näistä ongelmista, mitä tähän asiaan liittyy, ollaan hyvin yksimielisiä — ne valiokunta on hyvin kuvannut tässä omassa mietinnössään — niin on varmaan selvää, että näihin ongelmiin tarvitaan myös lainsäädännöllisiä ratkaisuja. Ja tämänhän ministeri Lindström tuossa yksiselitteisesti totesi, että tähän lainsäädännöllisiä ratkaisuja tarvitaan. Senpä takia edelleen ihmettelen, minä takia tämä ei sitten hallituspuolueiden edustajille ole sopinut siellä valiokunnassa, kun se olisi tähän mietintöön voitu niin kirjata kuin valiokunnan puheenjohtaja, edustaja Filatov juuri sen tässä kävi läpi. Tämä keskustelu nyt jää sitten kysymysmerkiksi.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Siirrytään puhujalistaan.

15.39 Katja Hänninen vas: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty erittäin tärkeää keskustelua, ja mielestäni se, mikä on ilahduttavaa, on, että hallitus—oppositio-rajat ylittävä keskustelu on kuitenkin ollut aika lailla näitten nollatuntisopimuslaisten puolella, kaikki haluavat kuitenkin tätä työsuhteturvaa parantaa. Tämä on hyvä lähtökohta, koska näin pitää mielestäni myös olla.

Tarvittaessa töihin kutsutut elikkä niin sanotut nollasopimuslaiset elävät joka päivä odottavassa tilassa, ja tällä en tarkoita raskautta. Koskaan ei tiedä, milloin tulee kutsu töihin, mutta koko ajan pitää olla valmiina. Arjen suunnittelu, lasten päivähoidon tarve, omien harrastusten tai lomien pitäminen on arpapeliä. Ehkä tänään pääsen lapsen kanssa puistoon, ehkä en. Työnantaja päättää ilman mitään varoitusaikaa. Sairastumiseen ei ole varaa, mutta miten nollatuntilaisen käy, kun sairastuu tai loukkaa itsensä tapaturmaisesti? Mikä on hänen työsuhteturvansa, hänen ja hänen perheensä?

Nollatuntisopimusten yhteydessä puhutaan paljon siitä, että se on opiskelijoille hyvä keino työllistyä, mutta työllistyiväthän he ennen nollasopimuksiakin. Nyt on tehty silpputyöstä entistä silppumpaa, epävarmasta vielä epävarmempaa. Meillä on jo nyt lisätyön tarjoamisvelvoite osa-aikaisille ennen kuin voi palkata uutta työvoimaa. Mutta miten sitten on mahdollista, että osa-aikaisuus vain lisääntyy, kun loogisesti ajateltuna työpaikalla pitäisi olla vain yksi osa-aikainen kerrallaan, kunnes hänen tuntinsa ovat täynnä, ja vasta sitten palkataan uutta työvoimaa?

Työelämä on murroksessa, eikä todellisuudessa työelämä enää ole sitä, mitä lainsäädännössä ajatellaan. Siksi lainsäädäntöä tulee muuttaa, jotta se huomioisi paremmin oikean todellisuuden. Kokoaikaiset ja vakituiset työsopimukset ovat olleet ja menneet. Nyt tehdään töitä määräaikaista ja osa-aikaista tai vain tarvittaessa. Lailla on kuitenkin turvattava epätyypillisissä työsuhteissa olevien asema, toimeentulo, irtisanomissuoja, lakko-oikeus, sairausajan palkka, äitiys- ja isyysraha ja niin edelleen. Todellisuus ei kuitenkaan usein ole sama kuin paperilla.

Tällä hetkellä meillä on ainakin kolmen kerroksen työntekijöitä. Kaikista heikoimmasa asemassa ovat nollatuntilaiset, jotka ovat käytännössä lainsuojattomia. Miksi näin on, ja miksi näin pitäisi olla myös jatkossa? Selityksiä löytyy, totta kai, mutta kysymys lienee

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

suuremmasta asiasta kuin vain työn tilapäisyydestä. Kysymys taitaa olla todellisuudessa niin sanotun tehokkuuden maksimoinnista. Työnantajan ei kannata palkata työntekijää varalta vaan ainoastaan silloin, kun on pakko. Tarvittaessa töihin kutsutut tai vuokratyöntekijät antavat mahdollisuuden suunnitella työvuorolistat ilman särkymävaraa maksimoiden taloudelliset hyödyt työntekijöiden kustannuksella. Nollatuntisopimukset tarkoittavat työnantajalle kaikkia oikeuksia ilman mitään vastuuta.

Lisätyön tarjoamisvelvoite toki tarkoittaa myös sitä, että esimerkiksi kaupassa ensin pitää tarjota mahdolliset lisätyötunnit jo olemassa oleville osa-aikaisille, mutta jos se ei ole mahdollista, niin sitten soitetaan sille pahnän alimmaiselle eli tarvittaessa töihin kutsuttavalle, hänelle, joka päivystää vuorokauden jokaisena tuntina mahdollista töihin kutsua. Hänen elämänsä on odotusta ilman suojaverkkoa.

Nollasopimukset voivat olla jossain tapauksessa haluttuja ja toivottuja työntekijän toimesta. Esimerkiksi opiskelija voisi halutessaan työskennellä ilman kiinteää viikkotyöaikaa, mutta poikkeuksesta ei pidä tehdä sääntöä.

Kansalaisaloitteen henki on otettava vakavasti ja ryhdyttävä niihin lainsäädäntötoimiin, joihin siinä veloitetaan. Jokainen työntekijä on palkkansa ja arvonsa ansainnut, ja tämä tulee tehdä näkyväksi lainsäädännössä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Yleiskeskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Yleiskeskustelu keskeytettiin kello 15.44.

Yleiskeskustelua jatkettiin kello 15.59.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6 käsittelyä.

15.59 Antero Laukkanen kd: Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin kiitän kaikkia kansalaisaloitteen alullepanijoita ja allekirjoittajia. Teidän työnne on johtanut tämän tärkeän asian esiin nousemiseen, ja uskon myös nollasopimuksien muuttumiseen työntekijän oikeuksia turvaavaksi ja parempaan sopimiseen kaikkien osapuolten kannalta. Kiitän myös valiokunnan puheenjohtajaa Tarja Filatovia esittelypuheenvuorosta, joka kattavasti kuvasi valiokunnan käsittelyä asiassa ja myös sitä, miksi osa valiokunnan jäsenistä halusi tehdä eriävän mielipiteen. Katsoimme, ettei mietintö riittävällä tarkkuudella kuvannut tarvittavia toimenpiteitä ja että mietinnön 5. lausuma käytännössä hyväksyy nollatyösopimusten nykyisen tilan. Näistä syistä olen mukana eriävässä mielipiteessä.

Vähimmäistyöajasta ei ole määräyksiä laissa, vaan työsopimuksessa voidaan vapaasti sopia työajasta ja siitä, että työaika vaihtelee tietyn tuntimäärän puitteissa. Työaika voi sopimuksessa olla esimerkiksi nollasta 40 tuntiin viikossa, ja työnantaja voi tarjota työntekijöille työtä vaihtelevan määrän tai ei ollenkaan. Tällaisia sopimuksia kutsutaan niin sanotuiksi nollatyösopimuksiksi tai vaihtelevan työajan sopimuksiksi ja niissä työskenteleviä esimerkiksi ekstraajiksi tai tarvittaessa työhön kutsuttaviksi työntekijöiksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Mietinnössä todetaan lisäksi, että nollatuntisopimuksella työskentely toteutuu eri työntekijöille hyvin eri tavoilla. Työnantaja saattaa tarjota nollatuntisopimuksen perusteella säännöllisesti työtä esimerkiksi 16 tuntia viikossa, mutta on myös mahdollista, että työntekijälle tarjotaan vain yksittäisiä ja lyhyitä työrupeamia satunnaisesti ja yksittäisten työjaksojen pituudet vaihtelevat tai että työntekijälle ei tarjota tunteja lainkaan.

Nollatuntisopimuksella työskentelyyn liittyy monia epäkohtia, joista työntekijän taloudellinen epävarmuus ja työnantajan mahdollisuus kiertää työntekijän suojaksi tarkoitettuja säännöksiä ovat vakavimpia. Monet työntekijät ottavat vastaan osa-aikaista työtä tai työtä nollatuntisopimuksella vain, koska vakituista kokoaikatyötä ei ole tarjolla. Nollatuntisopimus ei aina takaa työntekijälle varmaa toimeentuloa, eikä työntekijällä ole myöskään riittävää mahdollisuutta ennakoida tulotasoaan. Taloudellisen epävarmuuden lisäksi nollatuntisopimuksella työskentely vaikeuttaa työn ja yksityiselämän yhteensovittamista, koska nollatuntisopimustyössä on tavallista, että työ on otettava vastaan lyhyellä varoitusaajalla.

Nollasopimukseen liittyvistä työoikeudellisista ongelmallisista piirteistä keskeisin onkin työnantajan mahdollisuus lopettaa työn tarjoaminen pysyvästi ilman erityistä normaaliin työsuhteeseen liittyvää päättämistointia. Muodollisesti työsopimus jää voimaan, vaikka työsuhteen keskeinen ominaisuus, työn tekeminen vastiketta vastaan, on lakannut. Tämä työnantajan mahdollisuus vaarantaa useita työntekijän suojaksi säädettyjä oikeuksia. Tällaisia ovat muun muassa irtisanomissäännökset ja työntekijän oikeus saada irtisanomisaajan palkka. Työnantaja voi välttää myös äitiys- ja sairausajan palkan maksamisen samoin kuin kiertää koeaikasäännöksiä, lomautussäännöksiä sekä säännöksiä määräaikaisten työsuhteiden perusteista.

Arvoisa puhemies! Tässä on niin valtava määrä asioita, joita ei voi millään muulla tavalla hoitaa kuin lain muuttamisella. Todettakoon näin yksinkertaisesti.

Näiden nollatyösopimusten ongelmat ovat minulle konkretisoituneet läheisen ystäväni kautta, jonka työnantaja täysin omista lähtökohdistaan käyttää hyväkseen nollatyösopimuksen epäkohtia. Valitettavan usein on niin, että laskun näistä epäsäännöllisistä tuloista ja työttömyysturvan puutteesta maksavat nuoren työntekijän vanhemmat, jotka tasaavat sitten nämä puutteet, mitä tässä on. Tämä nuorten epäreilu kohtelu, suoranainen hyväksikäyttö, on nyt tullut selkeästi esille myös valiokunnan kuulemisien kautta, ja toivon mukaan työministeri kuulee herkällä korvalla — niin kuin hän on luvannut, ja niin kuin uskon, että hän toimii — tätä valiokunnan mietinnön sisältöä sekä erityisesti vastalauseessa esiin nousevia epäkohtia ja saamme nopeasti lakiesityksen, jossa nollatyösopimukset saatetaan työoikeudellisesti kunnialliselle tasolle.

16.04 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Kiitos kansalaisaloitteen allekirjoittajille. Tämä nollatuntisopimuksista käytävä keskustelu on erittäin tärkeää työelämän epäkohtien oikaisun kannalta. Tämän kansalaisaloitteen tavoitteenahan on tosiaan ollut nollatuntisopimusten kieltäminen lailla. Nollatuntisopimukseen tulee ehdottomasti saada reilut pelisäännöt, nimittäin monet nollatuntisopimuksen solmineet työntekijät ovat olleet vaikeuksissa esimerkiksi karenssiajan takia, vaikka heille ei ole tosiasiallisesti ollut tarjolla töitä enää pitkiin aikoihin. Myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on jakanut kansalaisaloitteen tekijöiden huolen nollasopimuksella työtä tekevien henkilöiden työsuhteen ehtojen ja toimeentulomahdollisuuksien turvaamisesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Kuten valiokunta toteaa, on kuitenkin monia tilanteita, joissa yrittäjillä on tarve teettää työtä vähemmän kuin 18 tuntia viikossa, ja alle 18 viikkotunnin sopimusten ehdoton kieltäminen voisikin saada työnantajat etsimään työsopimuksen korvaavia keinoja työn teettämiseksi tai vaihtoehtoisesti supistamaan tältä osin toimintaansa. Pahimmassa tapauksessa työtä jätettäisiin kokonaan teettämättä. Siten on perusteltua säilyttää työsopimuslainsäädäntö joustavana ja käyttökelpoisena ja jättää mahdollisuus myös vähäisen ja satunnaisen työvoimatarpeen kattamiseen.

Arvoisa puhemies! Kuten on todettu, on hallitus alkanut valmistella uudistusta nollatuntisopimuksen pelisääntöihin oikeus- ja työministeri Lindströmin johdolla. Hän asetti viime marraskuussa työryhmän selvittämään nollasopimusten pelisääntöjä. Ongelmia ratkaistaan siis yhdessä työmarkkinajärjestöjen kanssa kolmikantaisessa työryhmässä, joka on täsmälleen oikea paikka pohtia [Puhemies koputtaa] lainsäädännön yksityiskohtia tältä osin. Kiitan työministeriä arvokkaasta ja ansiokkaasta [Puhemies koputtaa] työstä asian tiimoilta.

16.06 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Kun joutuu valiokunnan puheenjohtajana esittelemään mietintöä, niin käytän tässä nyt puheenvuoron sen vuoksi, että pääsen vähän enemmän kertomaan siitä, miksi sosiaalidemokraatit päätyivät siihen, että eivät voi hyväksyä tätä valiokunnan mietintöä — vähän enemmän kuin "kyllä ja ei" -jankkauslistalla, niin kuin se tuossa aikaisemmin vähän meni. Kun me valiokunnassa kävimme läpi näitä ongelmakohtia, kävi aivan selvästi ilmi se, että me tarvitsemme lainsäädäntömuutoksia, ja sen vuoksi meille oli suuri pettymys, että valiokunta ei hyväksynyt sitä kirjausta, että lakeja on muutettava. Se, mitkä nuo sanamuodot olisivat olleet, olisi ollut yhdentekevää.

Ja ehkä se, miksi me olemme lainmuutosten tarpeen suhteen niin kiihkeitä, johtuu siitä, että kun edellisellä eduskuntakaudella tätä nollatuntisopimusta itse asiassa ensimmäisen kerran oikein kunnolla selvitettiin ja arvioitiin, silloin tehtiin nuo selvitykset ja arvoinnit, silloin käytiin läpi ne ongelmakohdat, mitä tähän liittyy, ja myös niitä mahdollisia ratkaisumalleja, ja kävi ilmiselvästi ilmi, että tässä maassa työntekijöillä ja työnantajilla on hyvin erilainen käsitys siitä, miten nämä asiat pitää ratkaista. Työnantajat ovat sitä mieltä, että meidän nykyllä lainsäädäntömme riittää — se näkyy tuosta edellisellä kaudella tehdystä TEMin raportista — ja pitää vain panna täytäntöön paremmin niitä pykäläiä, mitä meillä on olemassa. Ja näinhän tietenkin olisi, jos kaikki työnantajat olisivat reiluja ja ajattelisivat reiluin pelisäännöin, mutta me tiedämme, että elävä elämä on hiukan toisenlaista. Kun me valiokunnassa kuulumme työoikeuden asiantuntijoita, niin he taas sitten sanoivat varsin selvästi sen, että nollatuntisopimuksia ei tunneta lainsäädännössä eli silloin myöskään niitä pelisääntöjä, jotka koskevat nollatuntisopimuksia, ei ole meillä lainsäädännössä.

Käytännössä meillä on syntynyt tilanne, jossa työntekijällä on suuremmat velvollisuudet suhteessa työnantajaan kuin työnantajalla suhteessa työntekijään. Eliikä työntekijän on oltava työnantajan käytettävissä 0—40, mutta työnantajan ei tarvitse sitoutua työn antamiseen, vaikka hän työsopimuksen solmiikin, ja tämä on se ydinongelma. Sen vuoksi sosiaalidemokraatit haluaisivat, että tuota 0—40-välystä puristettaisiin niin pieneksi kuin mahdollista. Se voi olla vaihteleva, ja se voi olla erilainen. Voidaan tehdä sopimuksia, joissa sovitaan vain 1 tunti työtä viikossa, se on täysin mahdollista, mutta silloin työntekijä tietää ja voi ennakoida, että minulla on se 1 tunti työtä viikossa. Mutta jos työntekijän haarukka on 0—40, ollaan aivan erilaisen epävarmuuden kanssa tekemisissä. Sen vuoksi me rakensimme mallin, jossa ikään kuin olisi tällainen jouston vara, että jos välitys on vaikkapa 10—

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

20, silloin työaika voi joustaa molempiin suuntiin tietyn määrän, ja jos taas mennään yli tämän tietyn määrän, sitten pitää katsoa, mikä se oikea ja tosiasiallinen työaika on.

Jos tämä välitys toteutuisi, se ratkaisisi monta ongelmaa, joita meillä nollasopimuksissa on. Itse asiassa ilman jonkinlaista käsitettä vakiintuneesta työajasta tai jonkinlaista välystä tätä ongelmaa ei voi ratkaista, koska silloin ei tiedetä, mitä palkkaa maksetaan sairausloman aikana, mikä on irtisanomisajan palkka tai mikä mahdollisen vanhempainvapaa-ajan palkka, vaan se jää aina riidan väliseksi. Jonkinlaiset pelisäännöt sille, minkä keskimäärän mukaan nämä palkkaukset lasketaan, pitää olla olemassa. Jos sitten, niin kuin tässä valiokunnan viimeisessä ponnassa sanotaan, voidaan sopia 0—40 tuntia, silloin kun työntekijä haluaa sopia, niin itse asiassa vesitetään se ajatus siitä, että on olemassa joku keskimääräinen tuntimäärä tai keskimääräinen työaika, johon työnteko pohjautuu, ja sen vuoksi nämä kaksi asiaa tässä mietinnössä ovat varsin ratkaisevia, vaikka ne saattavat tuntua hyvin pieniltä, kun keskustellaan tässä parista sanasta.

Sen lisäksi olisi oleellista: Meillä esimerkiksi yt-laissa nykyisin on käytäntö, jossa osaikaiset työntekijät kartoitetaan vuositasolla ja tästä käydään yt-menettely ja katsotaan, ovatko ne perusteltuja, ovatko ne tarpeellisia sen työn tekemisen kannalta. Toki ne joskus ovat, mutta joskus eivät, ja tässä yt-menettelyssä voidaan perata niitä tarpeettomia osaikaisia. Tämän saman menettelyn me haluaisimme näille joustaville työajoille: katsottaisiin, tarvitaanko todella niin pitkiä joustoaikoja.

Lisäksi on oleellista nämä 32 prosenttia, jotka siis tekevät nollatuntisopimuksella töitä mutta ovat käytännössä kokoaikaisessa vakituudessa työsuhteessa. Eli työstä lähtevää tarvetta joustavalle työajalle ei ole, vaan se tarve lähtee siitä, että työnantaja haluaa pitää itsellensä sen pelimerkin, että jos naama ei miellytä tai työvoima ei ole riittävän nöyrää tai joustavaa tai muuta, niin voidaan vetää ne tunnit nollaan. Ja jos tällaisia ilmeisen perusteettomia nollasopimuksia tai vaihtelevan työajan sopimuksia ei kielletä, me emme myöskään pääse tähän ydinproblematiikkaan kiinni.

Tämän lisäksi tarvitaan työttömyysturvaan ratkaisuja, ja uskon, että se noista työryhmissä tulee ulos varmastikin, koska se on helpompi ratkaista ja siihen on helpommat pelisäännöt. Mutta tämä työajan määrittely on vaikea, ja siksi olisin toivonut, että me olisimme antaneet ministerille jotakin perälautaa tai jotakin voimaa siihen vääntöön, mitä tuolla työryhmissä tarvitaan.

16.12 Sirpa Paatero sd: Arvoisa herra puhemies! Kauan, kauan sitten kuulin eräältä nuorelta Kotkassa, että hänelle oli luvattu kesätyöpaikka ja hän oli todella innoissaan. Kesän lopulla tapasin saman nuoren, joka sanoi, että kun oli niin sateinen kesä, niin ei häntä kutsuttu kertaakaan töihin. Siinä meni koko kesä, eikä euron euroa saanut palkaksi. Tämän jälkeen — tästä on siis toistakymmentä vuotta — tämä malli on tullut useammalle ja useammalle tutuksi, niin nuorille kuin aikuisillekin, eikä vain kesätoissa vaan ihan ympäri vuoden tehtävissä töissä. Siitä syystä kansalaisaloite oli ja on hyvin tarpeellinen.

Meillä Suomessa on ajateltu, että kaikki pelisäännöt, mistä täällä on tänään puhuttu, pohjaavat lakeihin. Ja jollei meillä ole lakia, jolla erityisesti huolehditaan heikommassa asemassa olevan ihmisen edusta, niin ollaan aika heikoilla. Jos puhutaan sopimuksiin perustuvista pelisäännöistä, joita voidaan soveltaa jostakin, niin ei ole mihin vedota siinä kohtaa, kun ollaan kiistatilanteessa ja pitäisi pystyä peräämään omia oikeuksiaan. Tästä syystä se ainut ja mahdollinen keino muuttaa tätä tilannetta on saattaa meidän työlaainsäädäntöön semmoinen oma kohta, missä lukee "nollatyösopimukset", sillä muuten nämä työ-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

ehdot, joiden ongelmat liittyvät vaikkapa irtisanomistilanteisiin, sairausajan palkkaan, lomiin, eläkkeen kertymiseen ja kaikkeen muuhun, ovat irrallaan tästä arjesta. Tästä syystä tämä mietintö, jonka valiokunta on kirjoittanut, antaa vastauksia siihen, mitkä ovat nämä ongelmakohdat. Mutta siis ainoa keino niiden hoitamiseksi on se, että ne saadaan kirjoitettua sinne lakiin.

Suomessa pitäisi olla mahdollisuus omalla työllään elää ja elättää perheensä. Ei pitäisi olla tilannetta, että joudutaan työn lisäksi, jos se on kokoaikainen, hankkimaan sosiaaliturvaa, josta meillä koko ajan keskustelua käydään — vaikkapa Kelan johtajan toimesta tai joidenkin ministerienkin osalta — että etuuksia maksetaan liikaa. Mutta jotkut intressiryhmät myöskin Suomessa, niin kuin muissakin maissa, ovat ajamassa Suomea siihen tilanteeseen, että näin pystytään hoitamaan matalapalkka-alat ihmisille, ja he saavat vain osan tunteista, ja sen jälkeen yhteiskunta velvoitetaan maksamaan siihen se loppuosa.

Mutta kuka ihminen pystyy rakentamaan tulevaisuutta sellaiselle ajattelulle, että ei ole tietoa ensi viikon tunteista tai palkasta? Eipä juuri kukaan. Sen takia tämä murros, mikä tässä itse asiassa on tapahtunut varmaan aika lailla viimeisen kymmenen vuoden aikana näitten työsuhteiden osalta, on nyt viimeistään otettava myös lainsäädäntötasolla huomioon.

Tässä eräs edustaja teki hyvän huomion siitä — kun katsoo näitten osa-aikaisten ja pät-kätöiden tekijöiden ammatteja — mihin ne sijoittuvat: listallahan on erityisesti kaupan ala, hoivapalvelu, terveydenhuolto ja palvelutyöntekijät. Ja nyt kun me olemme mahdollisesti — jos — siirtymässä malliin, missä kaikki sosiaali- ja terveydenhuoltoalat ovat erilaisten yhtiöitten, niin julkisten yhtiöiden kuin sitten yksityisten yhtiöiden, hoidossa, niin pelkään pahoin, että tämä hoiva-alan ja sosiaali- ja terveydenhuoltoalan nollatyösopimusten käyttö, kun kilpaillaan niin sanotusti sillä samalla viivalla, tulee olemaan totta myös täällä julkisella puolella, koska jo tällä hetkellä se on aika vahvasti siellä yksityisellä puolella. Ja millä muutoin pystytään kilpailemaan kuin pelkästään euroilla, jollei sitten mennä samoihin pelisääntöihin myös työntekijöitten osalta? Siitä syystä ymmärrän erittäin hyvin omassa eduskuntaryhmässä tovereita, jotka ovat joutuneet tekemään tähän oman vastalauseensa, jotta vahvistamme lainsäädäntötarpeen muuttamista.

16.18 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite nollatuntisopimusten kieltämiseksi oli varsin ansiokas siitä syystä, että se mahdollisti hyvin laajan ja laadukkaan keskustelun myös tästä problematiikasta ja nimenomaisesti puuttuu nyt näihin vastentah-toisiin nollatuntisopimuksiin.

Alkuun on todettava, että on ihan ymmärrettävää, että joissakin tilanteissa on myös ollut ihmisiä, jotka ovat ihan mielellään tehneet töitä tällaisilla sopimuksilla, mutta kun tätä laajemmin katsoo, on selvää, että tähän liittyy sellaista problematiikkaa, mikä täytyy ratkaista. Nimittäin ei voi olla oikein, että kun solmitaan työsopimus, niin sitten ei töitä olisikaan. Työsopimukseen liittyy sellainen asia, että silloin lähdetään siitä, että jotain työtä todella ollaan tekemässä.

Ei voi myöskään olla oikein, että nykyinen lainsäädäntö mahdollistaa tilanteen, että saat useammankin vuoden tehdä töitä ihan täysillä tunteilla ja sitten kun sattuu se yksi kerta, että tulee sanaharkkaa työnantajan kanssa, niin jos on tällainen nollatuntisopimus käytössä, hän tiputtaakin työtunnit nolleen. Maalaisjärkikin sen sanoo, että tällaisen tilanteen ei pitäisi olla mahdollinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Nyt kun tässä valiokunnan mietinnössä nämä nollatuntisopimusten aiheuttamat ongelmat tunnustetaan hyvin laajasti, olisikin lainsäätäjältä kaivattu tahtoa näiden ongelmien korjaamiseksi. Tässä yhteydessä on vielä erityisesti kiitettävä ministeri Lindströmiä hyvin selkeästä puheenvuorosta ja tahtotilasta, kun hän ilmaisi, että lainsäädäntömuutoksia tämän ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan — yksiselitteisesti: lainsäädäntömuutoksia tämän ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan. Ehkä siksi pitääkin ihmetellä, että samaan selkeyteen eivät hallituspuolueet ole kyenneet valiokunnassa.

Täällä paljon keskustelua käytiin siitä, onko kysymys ainoastaan sanoista "ja" ja "tai". En lähde tällaiseen pilkunviilaukseen mukaan mutta totean, että kun yhteisymmärrys näyttää näistä ongelmista olevan ja siitä, että näihin täytyy nyt hakea ratkaisuja, niin silloin aika yksiselitteisesti tullaan siihen, että täytyy tehdä myös lainsäädännöllisiä muutoksia.

Tätä ongelmaahan on yritetty ratkoa kolmikantaisissa työryhmissä ennenkin, ja on hyvä, että nytkin työryhmät ovat tätä ongelmaa pohtimassa, mutta muistuttaisin, että viimeksikin, kun tämä ongelma työryhmissä oli, se kilpistyi pitkälti juuri siihen, että työnantajat totesivat, että nykyinen lainsäädäntö on täysin hyvä ja kysymys on vain ja ainoastaan sen soveltamisesta. Tässä tilanteessa, jos tästä haluttaisiin päästä eteenpäin, olisi vaadittu nyt lainsäätäjältä myös vahvaa viestiä siitä, että lainsäädäntömuutoksia ollaan tekemässä, mikä olisi varmasti antanut ministerille tukevamman selkänojan suhteessa myös näihin työryhmiin ja antanut myös näihin työryhmiin sellaisen viestin, että lainsäätaja on nyt tosissaan puuttumassa näihin ongelmiin.

Onkin mielenkiintoista, että yleensä kun täällä salissa ollaan tällä eduskuntakaudella keskusteltu työelämäasioista, niin aika moni, varsinkin hallituspuolueiden edustaja, on ollut sitä mieltä, että eduskunnan pitäisi ottaa yhä vahvempi rooli tähän työeläinsäädäntöön ja olla aloitteellinen sen muuttamisessa. No, nyt sitten tässä tilanteessa, kun olisi tärkeää, että eduskunta olisi aloitteellinen, nojaututaankin siihen, että haudataan tämä sitten kolmikantaisiin työryhmiin. Elikkä olisi varmaan ihan kaikkien meidän kannalta hyvä, jos meillä logiikka toimisi samalla lailla erilaisissa asioissa.

Arvoisa puhemies! Näin loppuun totean, että tämän asian ratkaisemiseksi tarvitaan sekä nykyisen lainsäädännön tarkempaa toimeenpanoa että myös uutta lainsäädäntöä, ja toivon, että tässä asiassa päästään eteenpäin. Tältä osin hyvä ohjenuora ja tiekartta ovat nämä sosiaalidemokraattien ehdotukset, jotka tästä vastalauseesta käyvät ilmi, ja niitä on helppo tukea.

16.23 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Me puhumme nyt kansalaisaloitteesta, joka koskee nollasopimusten kieltämistä lailla. Varsin mielenkiintoinen on ollut tämä keskustelu kuunnella. Nimittäin kun tarkkaan kuunteli ministeri Lindströmiä, niin hän sanoi puheenvuorossaan ihan tarkasti näin: "Jos meillä ei ole tällä hetkellä nollasopimuksissa pelisääntöjä" — siis "jos" meillä ei ole tällä hetkellä nollasopimuksissa pelisääntöjä — "minun on ainakin tällä kokemuksella hyvin vaikea nähdä, miten niitä tulisi ilman lainsäädäntöä. Eli siksi uskalsin näin sanoa, että jotakin lakia se kuitenkin vaatii", et cetera. Jos ministeri olisi perehtynyt tähän kunnolla, hän tietäisi, että nollasopimuksissa on paljonkin pelisääntöongelmia. Esimerkiksi SAK:n taholta on lausuttu näin: "Nollatuntisopimuksella töitä tekevät ovat heikossa asemassa työnantajaan nähden. Sopimus mahdollistaakin työnantajan pelaamisen, sillä esimerkiksi työpaikan ongelmiin huomiota kiinnittävä työntekijä voi huomata, ettei tunteja enää ole tarjolla. Työnantaja voi helposti päästä eroon työntekijästä, vaikka perusteita irtisanomiselle ei olisi. Vastaava tuntien menetyksen riski voi olla

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

myös silloin kun työntekijä kieltäytyy tarjotuista tunteista — töitä ei uudestaan tarjota. Tällä hetkellä tilanne nollasopimuksissa on se, että työntekijällä on kaikki velvollisuudet ilman oikeuksia ja työnantajalla kaikki oikeudet ilman velvollisuuksia." Tämä on varsin surullista kuultavaa.

Mutta sinänsä täytyy sanoa, että ministerillä oli toki hyviäkin asioita. Nimittäin hän sanoi, että häntä kyllä kiinnostaa, mitä työryhmä siellä tulee tekemään, ja hän on aktiivinen siinä mielessä, että hän saa sieltä raporttia siitä, missä mennään. Hän lupasi myöskin viedä viestiä sinne työryhmään päin. Toivottavasti viesti tulee sitten muun muassa tuolta SAK:n suunnasta, missä tunnetaan ja tunnustetaan jo tällä hetkellä nollatyösopimusten ongelmat ja tiedetään, että siellä ei sopimuksia ole.

Sinänsä minua kummastuttaa se, että ylipäätään puhutaan nollasopimuksista, kahdesta syystä. Ensimmäinen syy on se, että ei kenenkään työtä tekevän ihmisen kohdalla pitäisi puhua missään kohdassa nollasta. Silloin jos ihminen käy työssä, hän on kyllä jonkun muun kuin nollan arvoinen. Jos hänellä on työnantaja, joka käyttää direktio-oikeutta ja joka valvoo työtä, niin kyllä työntekijä on jonkun muun kuin nollan arvoinen. Toinen asia, mikä minua hämmästyttää, on se, että tässäkin salissa ihan vakavasti puhutaan nollasta, nollatyösopimuksesta, kun tässä maassa on olemassa jo ammattikunta, jonka nimi on freelance-ammattikunta. Freelance-ammattikunta työskentelee tiedotusosalalla ja myös erilaisilla luovan toiminnan aloilla, mutta freelancer pystyy myöskin työskentelemään esimerkiksi siten, että hän ajaa freelancerina bussia. Hän on aamulla Mynttisen bussifirmassa töissä ja iltapäivällä Mäkisen bussifirmassa töissä. Siellä on pystytty sopimaan muun muassa nämä kilpailupykälät ja erilaiset lojaliteettipykälät työnantajaan nähden.

Freelancereilla myös on oikeutensa, tietenkin velvollisuutensa myös, mutta freelancerin työnantajalla on myös velvollisuutensa, vaikka sillä on oikeutensa. Freelancereilla on muun muassa olemassa oma työehtosopimus, jossa on sovittu palkkioista, kesäloma-ajan palkasta, sairausajan palkasta. Se sopimus on nimeltään Yhtyneet-sopimus. Olisin todella toivonut, että olisin voinut kertoa tämän ministerille tänään aikaisemmin ja vaikkapa vihkata, että ehkä kannattaisi ottaa esimerkiksi Suomen Journalistiliittoon yhteyttä ja keskustella tästä sopimuksesta ja kysyä, miten nämä asiat on hoidettu, koska nämä asiat pystytään hoitamaan. Varsin hyvin tiedän tämän asian, sillä olen itse ollut allekirjoittamassa Etelärannassa tätä sopimusta. Vaikka se ei yleissitova olekaan, se on kuitenkin valtakunnallinen työehtosopimus, jota noudatetaan freelance-työntekijöitten osalta. Tämä olisi sellainen asia, mitä kannattaisi myöskin tässä asiassa kaivaa esille ja katsoa, miten näitä asioita voidaan hoitaa siten, että se toimii kaikille.

Mutta ministeri sanoi, että "jotakin lakia se kuitenkin vaatii". Nyt tietenkin kiinnostaisi, mikä se "jokin laki" on. Mitä lakia pitäisi muuttaa? Mitä mieltä ministeri on siitä, että mitä lakia pitäisi muuttaa? Onko se työsopimuslaki, vai mikä se laki on? Se on selvää, että tähän täytyy tästä salista löytyä sellainen ratkaisu, joka edesauttaa työntekijän asemaa työpaikalla ja joka edesauttaa sitä, että työntekijä saa palkkaa siitä työstä, mitä hän tekee, ja että se palkka olisi vieläpä sen suuruinen, että sillä eläisi.

Freelance-sopimus ei myöskään estä työntekijää tekemästä vaikkapa yhden tunnin viikossa. Freelance voi tehdä viikossa vaikka 87 tuntia ihan sen mukaan, mikä hänelle sopii ja mikä sopii sitten sille, joka tätä freelance-työtä tarvitsee. Tämä on yksi ratkaisu tähän asiaan. Toivon, että siitäkin voidaan keskustella tässä tämän kevään aikana. Ja todella olen iloinen siitä, että ministerillä nyt on edes kalpea ajatus siitä, että siellä saattaa jotain pelisääntöongelmia olla. Olisin toki kuitenkin ollut varsin iloinen, jos ministeri olisi sanonut,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

että "kun tällä hetkellä siellä näitä pelisääntöongelmia on" eikä "jos siellä tällä hetkellä näitä pelisääntöongelmia on". Siinä on vissi ero, mitä se tarkoittaa, kun sanotaan "kun" ja kun sanotaan "jos".

16.30 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Turvallisuuden, ennakoitavuuden ja työelämän pelisääntöjen tulisi koskea kaikkia ja kaikkea työtä. Silti meillä on olemassa työsuhteen muoto, nollatuntisopimus, jota ei tunneta meidän lainsäädännössämme. Tämä on siten myös iso yhteiskunnallinen ongelma.

Ensiksi täytyy kiittää, että kansalaiset ovat halunneet tarttua näihin työelämän epäkohtiin kansalaisaloitteen avulla. Valiokuntakäsittely osoitti, että näihin epäkohtiin on lainsäädännöllä puututtava. Työnteon tulisi tuoda yksilölle turvaa, mutta nollatuntisopimukset eivät sitä turvaa työntekijöille tarjota. Nollatuntisopimukseen sisältyy monia ongelmia, jotka tuovat epävarmuutta työelämään. Näitä ongelmia ovat esimerkiksi työtuntien ennakoimattomuus, kysymykset sairausajan palkasta, äitiyslomasta, mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhönsä ja tuoda mahdollisia epäkohtia esille.

Huomioisin myös, että yleisimpiä nollatuntisopimuksella tehtäviä töitä on naisvaltaisilla aloilla, kuten myyjän töissä, hoivapalveluissa ja terveydenhuollon töissä. Korostaisin, että tällä hetkellä nollatuntisopimuksella työskentelevästä yli 80 000 ihmisestä lähes joka kolmas tekee työtä täydellä työajalla. Miten tällaiset työsopimukset voivat olla nollatuntisopimuksia? Työntekijä voi joutua nollatuntisopimuksella tilanteeseen, jossa yhtäkkiä tulot romahtavat ja toimeentulo vaarantuu. Olen saanut hyvin monelta ihmiseltä viestiä juuri tällaisista tilanteista, joissa esimerkiksi sairausloman jälkeen työnantajan tarjoamat tunnit ovat menneet nollaan. Mielestäni tämän päivän Suomessa tämä ei saisi olla mahdollista.

Kuten tästä valiokunnan mietinnöstä ilmenee, nollatuntisopimuksen ongelmat on yhdes- ja laajasti valiokunnassa todettu — mutta hallitus ei tarjoa tähän mitään ratkaisua vaan oikeastaan täysin nollaratkaisua. Sen sijaan sosiaalidemokraatit ovat sitoutuneet puuttumaan näihin ongelmiin ja varmistamaan turvallisen työelämän kaikille. Sitä varten me olemme rakentaneet viiden kohdan mallin, jolla voisimme puuttua nollatuntisopimusten väärinkäytöksiin, ja tämän pohjalta olemme jättäneet valiokunnassa myös vastalauseen. SDP:n mallissa ei kielletä siis työajan vaihtelua, jos se on kausivaihtelujen tai kysyntävaihteluiden vuoksi välttämätöntä, mutta se puuttuu nollatuntisopimusten ilmeisiin väärinkäytöksiin.

Ensimmäinen kohta: Mielestämme lakiin tulisi lisätä määräykset vaihteluvälimallista ja vakiintumismallista. Tämä tarkoittaa, että työsopimukseen on kirjattava todellista työmäärää vastaavat työtunnit, esimerkiksi 10—12 tuntia nykyisen 0—40 tunnin sijaan. Jos tosiasiallinen työmäärä olisi nyt keskimäärin vaikka 24 tuntia viikossa, on työntekijällä oikeus vahvistaa tämä määrä työsopimuksensa enimmäistuntimääräksi. Jos vähimmäistuntimäärä alittuu, on työnantaja velvollinen korvaamaan vajaan tuntimäärän työntekijälle. Me haemme vaihteluvälimallilla työntekijälle parempaa oikeutta ja ennakoitavuutta näihin omiin tunteihinsa.

Toinen meidän esittämämme kohta puuttuu siihen, että väärinkäytökset on kiellettävä. Tämä sopimus voitaisiin tehdä työnantajan aloitteesta vain, jos siihen on työn tarpeen todellisesta vaihtelusta johtuva perusteltu syy. Ehdotamme myös yhteistoimintalakia muutettavaksi siten, että työnantajan pitää seurata niiden työntekijöiden määrää ja työsuhteiden perusteita, joilla on vaihteleva työaika, sekä saattaa perustelut yhteistoimintamenette-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

lyissä työntekijöille tiedoksi, kuten nykyisin tapahtuu osa-aikaisten työntekijöiden kohdalla. Tällä vahvistetaan työntekijöiden turvaa.

Kolmas meidän ehdottamamme kohta on sairausajan palkkaan liittyvä. Laissa tulisi säätää, että sopimuksissa, joissa työaika on sovittu vaihteluvälinä, sairausajan palkka maksetaan ensi sijassa työvuoroluetteloon merkittyjen työvuorojen mukaisesti.

Neljäs kohta liittyy puitesopimusjärjestelyihin. Laissa pitäisi säätää, että tällainen sopimus voidaan tehdä työnantajan aloitteesta vain työn järjestelyihin liittyvästä perustellusta syystä. Tällainen syy on se, että työtä on tarjolla vain epäsäännöllisesti ja tilapäisesti.

Ja viimeinen kohta liittyy karenssiin. Haluamme työttömyysturvalakia muutettavaksi niin, että henkilöllä olisi pätevä syy työstä eroamiseen ilman työttömyysturvalain tarkoittamaa karenssia, jos työtä ei tiettyjen ehtojen puitteissa ole ollut tarjolla.

Näillä kohdilla haluan tuoda ehkä sen esille, että tämä on vaikea kokonaisuus ratkaista. Mutta näillä kohdilla me olemme halunneet puuttua tähän työelämän epäkohtaan ja vahvistaa etenkin sitä tahtotilaa, joka kansalaisaloitteessakin on esitetty ja jolla halutaan ehkäistä näiden nollatuntisopimusten väärinkäyttöä.

Haluan vielä todeta, että on valitettavaa, että vaikka yhdessä todettiin nämä kaikki ongelmat, hallituksella ei ollut ratkaisuhalukkuutta puuttua näihin ongelmiin.

Täällä on useissa puheenvuoroissa viitattu myös näihin erilaisiin työryhmiin. Olen sitä mieltä, että meidän pitäisi lainsäätäjänä asettaa selvät raamit näille tuleville neuvotteluille ja sen sopimuksen aikaansaamiseksi antaa vahva viesti, että näihin epäkohtiin on puututtava. Heikommassa asemassa olevan osapuolen suojaksi ja turvaksi tarvitaan nykyistä vahvempaa lainsäädäntöä ja työelämän pelisääntöjä. Ja se on ihan laajasti ja yksiselitteisesti varmaan täällä tuotu esille.

Valitettavasti lopuksi on todettava, että hallituksen vastaus nollatuntisopimuksiin ja sellaisille kymmenilletuhansille ihmisille, jotka työskentelevät näillä sopimuksilla, oli täysin nollavastaus.

16.38 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Tolppanen oikoi puheenvuorossaan kyllä hieman mutkia suoriksi — täytyy siihen vähän puuttua. Hän ensinnäkin vihjasi, ettei ministeri Lindström olisi perehtynyt nollatuntisopimuksiin liittyviin ongelmiin. Edustaja Tolppanen tietää toki itsekkin käyttäneensä tässä kohtaa totuutta erittäin säästeliäästi. Viime vaalikaudella silloinen edustaja Lindström teki erittäin kovasti työtä nollatuntisopimusten ongelmakohtien korjaamiseksi, ja samaa työtä hän on jatkanut nyt ministerinä. Ymmärän hyvin ministeri Lindströmiä siinä, että hän täällä eduskunnan täysistunnossa jätti tälle asettamalleen työryhmälle työrauhan ja liikkumavaraa, ei lyönyt tässä lukkoon näitä uudistuksia, joita tulisi tehdä.

Edustaja Tolppanen totesi myös sen, että nollatuntisopimusten osalta työntekijöillä on vain velvollisuuksia ja työnantajilla vain oikeuksia. Mutta täytyy tietysti muistaa, että työnantajilla on normaali palkanmaksuvelvoite tehdyistä työtunneista sekä tietysti muun muassa työsuojeluun liittyvät tavanomaiset velvoitteet. On tietenkin totta, että monissa tapauksissa työntekijällä on muun muassa kutsuttaessa työn vastaanottovelvoite ja työnantajalla ei ole varsinaista velvollisuutta tarjota työtä, ja onhan tänään myös karenssiongelmissa käyty keskustelua. Toisaalta työvoiman määrän sovittaminen oikea-aikaisesti vaikuttaa kuitenkin osaltaan yritystoiminnan kannattavuuteen ja mahdollisuuteen palkata lisätyövoimaa, mikä on pitkällä tähtäimellä mielestäni myös työntekijöiden etu. Myös vuokratyöfirmojen käyttö saattaisi kasvaa vaihtoehtona suoran työsuhteen solmimiselle, mikäli nolla-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

tuntisopimukset kokonaan kiellettäisiin, ja samoin yrittäjäriskin osittainen siirtyminen työnantajalta työntekijälle olisi mahdollista.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Myllykoski. [Maria Tolppanen pyytää vastauspuheenvuoroa]

16.40 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Puhunko nyt vai hetken päästä?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Edustaja Myllykoski, teillä on puheenvuoro. Seuraava puheenvuoro on edustaja Tolppasella, teidän jälkeenne.

Kiitoksia. — Keskustelussa on hyvin tuotu esille se, että me kaikki täällä kunnioitamme kolmikantaista sopimusjärjestelmää, ja se, että annetaan tavallaan pelivaraa ja halutaan, että ministeri Lindström odottaa työryhmien tuloksia, seuraa niitä aktiivisesti. Nyt on kysymys siitä, mikä tahtotila on hallituksella, mitä se haluaa tuottaa kolmikantaiseen neuvottelupöytään. Siitä mielestäni mietinnön vastalauseessa on kyse. On hyvä havaita, että halutaan enemmän pelimerkkejä ja yhteisiä tavoitteita siihen, minkälaisilla askelmerkeillä sitten kolmikantaisesti lähdetään näitä neuvotteluja käymään ja tätä työelämläainsäädäntöä muokkaamaan. Se jää nyt tässä vähän niin kuin polkupyörän ruosteisiin ketjuihin: kyllä teemme mutta emme ole valmiita asettamaan tavoitteita niin, että se kolmikantainen neuvotteluprosessi johtaisi sitten nimenomaan tässä nollatyösopimusten viidakossa parempaan lopputulokseen. Tämä on se, minkä takia me täällä mietinnön vastalauseen mukaisia ehdotuksia kovasti koetamme tukea. On tärkeää, että pitää oivaltaa tämä, mitä edellä edustaja Saviokin sanoi, että kyllä me nyt tässä näemme sen tilanteen, että yrittäjävastuuta siirretään enemmän työntekijöille. Kuinka paljon se on mahdollista niin, että yrittäjät eivät keskenään ole epäsuhdassa, kun puhutaan kilpailuneutraliteetista?

16.42 **Maria Tolppanen sd:** Arvoisa puhemies! Ministeri Lindströmin tänään tässä salissa lausumat sanat, joita tässä siteerasin, on kyllä ihan suoraan otettu siitä paperista, mikä näistä istunnoista aina tehdään. Eli hän sanoi, että "jos meillä ei ole tällä hetkellä nollatuntisopimuksissa pelisääntöjä". Jos meillä ei ole pelisääntöjä. Ja sen lisäksi hän sanoi, että "jotakin lakia se kuitenkin vaatii". Jotakin lakia se kuitenkin vaatii. Suomenkielisesti siis yhtä lakia, 'jotakin lakia'. Tämä kiinnostaa kovin paljon, että mikä tämä jokin laki on, ja olisin todellakin toivonut, että ministerillä olisi ollut tieto siitä, mitä lakia se vaatii.

Jos mennään näihin linjauksiin, niin sosiaalidemokraattien linjauksissa sanotaan ihan selkeästi, että me emme voi nyt hyväksyä mietintöä, koska siinä ei selvästi linjattu lainsäädännön tarpeen puolesta vaan jätettiin auki ja sanottiin, että ongelmat voisi ratkaista myös nykylakien paremmalla toimeenpanolla — sekin kyllä valitettavasti hyvin usein tarkoittaisi ainakin lakien muuttamista. Ja lisäksi siinä on tämä viimeinen lausuma, jossa sanotaan, että hyväksytään työntekijän suostumuksesta tehdä nykyisenkaltainen nollatyösopimus — se vesittää koko kritiikin. Työntekijähän suostuu tähän sen takia, koska muuta työtä ei ole tarjolla. Siinä ollaan puun ja kuoren välissä. Sen lisäksi on hyvä muistaa, että aina työelämän lait tehdään heikomman osapuolen, työntekijän, suojaksi. Olennaista on, että saadaan työelämään turvallisuutta ja ennakoitavuutta. Työelämän lakeja ei olisi koskaan tarvittu, jos työnantajat olisivat olleet reiluja, se on näin. Silloin ei heikompaa tarvitse suojata, silloin on jo suojattu työnantajan toimesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

On ehkä syytä kerrata nämä muuttamat numerot tästä nollasopimuksesta. Selvitysten mukaan oman ilmoituksensa mukaan noin 83 000 palkansaajalla oli nollatuntisopimus vuonna 2014. Se oli silloin 4 prosenttia kaikista palkansaajista. Osa-aikaisesti työskenteleviä opiskelijoita heistä oli 30 000, joista 80 prosenttia ei kaivannut lisätuloja, koska tämä ei ollut ainoa tulo heille vaan on myöskin opintososiaaliset edut, ja opintososiaaliset edut estävät tienämisen — meillä on olemassa yläraja sille, mitä opiskelija saa työaikanaan tienata. Sen sijaan noin 21 000 palkansaajaa, joista naisia oli 68 prosenttia, työskenteli osa-aikaisesti mutta piti ansiotyötä pääasiallisena toimintanaan, ja 60 prosenttia heistä, siis reilusti yli puolet heistä, kaipasi lisätunteja, eli työtä oli heille tarjolla liian vähän — peräti 12 500 henkilöä kaipasi lisätyötä. Kokoaikaisesti nollasopimuksella työskenteli 24 000 henkilöä. He olivat pääasiassa miehiä, keikkatyöläisiä, ja 16 prosenttia heistä kaipasi ja kaipaa edelleenkin lisätunteja, heitä on 3 500 henkilöä. Tästä on kysymys.

Ja nämä ovat niitä sellaisia lukuja, että todellakin toivoisin, että myös perussuomalaiset katsoisivat ja näkisivät tämän asian kokonaisuuden, missä tässä mennään. Kysymyksessä on kuitenkin aikamoinen määrä ihmisiä, jotka tekevät tätä työtä, tekevät työtä nollatyösopimuksella. Kaikkinensa nollatyösopimuksella löysässä hirressä on tällä hetkellä runsaat 83 000 ihmistä. Näille ihmisille kyllä löytyisi huomattavasti paremmat elinehdot ja työn tekemisen ehdot, mikäli esimerkiksi työsopimuslakia uusittaisiin näiltä osin ja jos tehtäisiin selkeät pelisäännöt — jotka voi käydä katsomassa edes vähän niin kuin toisella silmällä sieltä Yhtyneet-sopimuksesta. Siellä on kirjattuna ne asiat, mihin tässä tarvittaisiin muutoksia. Ne on jo kertaalleen pohdittu. On paljon asioita, mitä ei kannata keksiä kahteen kertaan, muun muassa pyörä on sellainen, ja myöskin tämä, eli jos ihmisellä ei ole toistaiseksi voimassa olevaa työsopimusta tai selkeää määräaikaista työsopimusta vaan työtä tehdään muuten — osa-aikaisen, väliaikaisen, määräaikaisten, silloin tällöin -työsopimuksen pohjalta — niin myös tähän löytyy kyllä säännöt, miten voidaan tehdä se niin, että se työntekijän asema on turvattu.

16.48 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Vain pari asiaa vielä tästä käsitelyssä olevasta aloitteesta ja työ- ja tasa-arvovaliokunnan mietinnöstä:

Ensinnäkin se, että tämän päivän työelämässähän tulee hyvin usein sellaisia tilanteita erilaisilla työpaikoilla, että on hetkellistä työtä, jota olemassa oleva työvoima ei ennätä tekemään sitä työtä, ja näin ollen tällainen joustava mahdollisuus pitää olla kyllä olemassa. Mutta niin kuin tässä on todettu tämänkin keskustelun aikana ja ministerin kommentteissa, tätä asiaa pitää huolella tutkia. Ennen kaikkea sen valmistelun ja työryhmän työn aikana pitää pitää huoli siitä, että työttömyysturvaan ja sosiaaliturvaan liittyvät ongelmat ratkaistaan oikeudenmukaisesti, niin että myös lyhyempiä työvuoroja tekevällä ihmisellä on oikeus työttömyysturvaan ja siten sosiaaliturvan sallimiin oikeuksiin — ettei niitä oikeuksia poljeta.

Minun mielestäni maailma on muuttunut viimeisen 20 vuoden aikana: Ei ole enää sellaista menettelyä, että kun ihminen aloittaa työelämän, niin hän voi sanoa sujuvalla suomen kielellä, että "minä todennäköisesti pääsin nyt siihen eläkevirkaani". Sellaista maailmaa tuskin enää on, tai jos on, niin se on äärimmäisen harvinaista. (Jari Myllykoski: Ministeriössä!) — Ministeriöistä voisi sanoa edustaja Myllykoskelle, että veikkaanpa, mitä nyt on seurannut poliittista keskustelua, että ministeriöidenkään asema ei ole aina välttämättä niin varma, kun niitä muutellaan ja niitä sovitetaan yhteen. Elikkä silläkään alueella ei enää pysyvyyttä kovin paljon ole.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

Joka tapauksessa nämä vaihtelevat työajat pitää jotenkin saada järkevästi haltuun ja pitää mahdollistaa myös yhteiskunnan tarjoama mahdollisuus ansaita jotakin, esimerkiksi opiskelijoille, joille se on erittäin merkittävä lisäansio. Kun tehdään pitkiä opiskelujaksoja, ansion hankkiminen opintotuen tai opintolainan lisäksi on erittäin tärkeää, eikä sitä mahdollisuutta heiltä pidä pois viedä. Esimerkiksi kaupan alalla se on täysin mahdotonta.

Toivon, että tässä asiassa päästään järkevään ratkaisuun.

16.50 Maria Tolppanen sd: Arvoisa puhemies! Tässä asiassa on ehkä syytä vielä muistuttaa siitä, että nämä nollatyösopimukset koskevat erityisesti naisia ja naisilla on huomattavasti huonompi työmarkkina-asema kuin miehillä, ja tällä on pitkäkantaiset seuraukset. Nimittäin naiset vanhenevat ihan samassa tahdissa kuin miehet ja eläköityvät jossakin vaiheessa. Mikäli heillä on ollut nollatyösopimuksia nollatunneilla ja nollapalkalla, he eivät saa eläkettä. He tietävät jo siinä vaiheessa, kun ovat työelämässä nollasopimuksella, että jos he eivät silloin ole köyhiä, jos mies vielä elättää, niin jos käy niin kuin monesti käy, että vaimopuoli jää sinne yksin, sitten he ainakin ovat köyhiä, vaikka ovat ikänsä olleet töissä, jollei työnantajalla ole minkäänlaista velvollisuutta ottaa heitä töihin.

Jos puhutaan joustavista työmarkkinoista, niin joustavia työmarkkinoita voidaan hoitaa myös siten, että siellä on ihmisiä, joita pystytään ottamaan silloin, kun ihmisiä tarvitsee, mutta heillä kaikilla on kuitenkin sen verran sitä työtä, että sillä työllä elää. Tämä on se peruslähtökohta, mihin tässä pitäisi pyrkiä, eikä se, että jos joillekuille tietyille ihmisille ei haluta antaa niitä töitä, mutta kun ei voida sanoa irti, koska siitä tulee sanktioita, niin tehdään nollatyösopimus eikä anneta yhtään ainuttakaan tuntia, katsotaan, kauanko viihtyy nollatyösopimuksella. Ja kun tästä sopimuksesta sitten itse lähtee, niin eikö sieltä sitten tule sanktiotkin perään niin, että napsahtaa. Sanktiot ovat muuten nousseet hurjasti tällä hallituskaudella. Kun aikaisemmin niitä annettiin vähän yli 4 000, nyt niitä annetaan 17 000 vuodessa. Työpaikkoja ei ole kyllä tullut niin paljon lisää, mistä nämä sanktiot nyt napsahtelevat, mutta se asia on toinen asia.

16.51 Ilmari Nurminen sd: Arvoisa puhemies! Haluan vielä tarkentaa, että tässä ei olla kieltämässä opiskelijoilta esimerkiksi pientä tuntimäärää ja sitä työntekoa. Ja kun me katsoimme näitä tilastoja, mitä edustaja Tolppanen otti Tilastokeskuksen tutkimuksesta esille, niin on totta, että 30 000 nuorta opiskelijaa työskentelee nollatuntisopimuksella ja valtaosa heistä ei välttämättä kaipaa edes lisätunteja. Mutta ongelma tulee sitten juuri palkansaajaryhmässä, jossa valtaosa on naisvaltaisia aloja — palvelualat, myyjät, hoito- ja hoiva-ala — ja siellä enemmistö kaipaisi lisää tunteja. Tässä samaisessa tutkimuksessa kokoaikaisilta, joita on ollut yli 24 000 ihmistä, on kysytty, haluavatko he lisää tunteja, eivätkä he varmaan ilmoitakaan, että he haluaisivat lisää tunteja, koska he tekevät jo kokoaikaista työtä. Eli ongelma tässä ovat palkansaajat ja nimenomaan naisvaltaiset alat, mihin meidän pitää löytää lainsäädännöllisiä keinoja, joilla näihin epäkohtiin puututaan, niin että sinä et voi tehdä täyttä viikkoa, kun sinun työsopimuksesi on nolla eli sinun työsuhdeturvasi on käytännössä nolla. Siihen halutaan puuttua. Paljon on puhuttu vuokratyöstä esimerkiksi, ja siihenkin ongelmaan on haluttu löytää ratkaisua. Tässä on kyse vielä suuremmasta ilmiöstä.

Edelleen haluan painottaa sitä, että tässä olisi hallituksella kaikki mahdollisuudet antaa vahvempi viesti näihin työryhmiin, että näihin ja näihin asioihin on löydettävä ratkaisu ja nämä ovat sellaisia työelämän epäkohtia, joita me emme hyväksy tämän hetken Suomessa. Sen takia edelleen toivon, että hallitus myös tukisi tässä ministeri Lindströmin ryhmää, ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

olen ymmärtänyt, että perussuomalaisissa ja [Puhemies koputtaa] keskustassa on paljon kannatusta tälle asialle, mutta valitettavasti se ei ole näkynyt tämän asian käsittelyssä.

16.53 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Edustaja edellä vei oikeastaan niin sanotusti jalat suustani, eli tosi tärkeätä on se, että nyt tulisi vahva viesti niin, että ministeri Lindströmin — ohjaamatta ja pakottamatta työryhmiä, jotka tekevät omaa työtään — toimeksiannossa kuitenkin se lähtötilanne voisi olla se, että näihin pitää löytää ratkaisu eikä vain tehdä ratkaisuehdotuksia. Että se tahtotila olisi huomattavasti selkeämpi. Totean vielä, minkä edustaja tuossa edellä sanoi, että ei tällä kansalaislakialoitteella ollakaan haluttu rajoittaa opiskelijoiden mahdollisuutta tehdä töitä satunnaisesti ja tehdä nollatyösopimuksia.

Mutta kuten tuossa varsinaisessa puheenvuorossani toin esille, pitää muistaa nyt se, että me olemme tekemässä sote-ratkaisua, ja ei tuolla julkisella puolella tämä työsopimusasia ole aivan pelkästään niinkään puhdas. Kyllä meidän pitää myös huomata se, että meillä on vaikkapa keskussairaaloissa töissä paljon ihmisiä, joilla ei ole edes työsopimusta. He ovat kutsuttavia työntekijöitä, ja heidän asemansa on erittäin hankala siinä vaiheessa, jos he kieltäytyvät mahdollisesta töihintulomahdollisuudesta. Sen takia puitesopimukset ovat se huomattavasti parempi vaihtoehto: ollaan tavallaan työnantajan käytettävissä, mutta työntekijällä on myös se valinnanvapaus, lähtee hän töihin tai ei. Tässä nollasopimuksessa tämä ratkaisu on todella vaikea, koska ollaan laitettu raksi ruutuun, että olen valmis ottamaan lisätyötä, mikä pakottaa sitten vaikka keskellä yötä lähtemään, jos työnantajalta kutsu tulee.

16.55 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Tartun vielä hieman tuohon edustaja Myllykosken edellä pitämään puheenvuoroon, siinä oli hyviä ajatuksia kyllä.

Nyt vielä otan kantaa tosiaan tähän, että mietinnössä oli kovastikin taitettu peistä tästä ja/tai-sanamuodosta. Mielestäni on kuitenkin hyvä, että nyt tämä ministerin asettama työryhmä saa hyvän liikkumavaran, että voi tarvittaessa käyttää muitakin kuin lainsäädännöllisiä keinoja, mikäli nämä ongelmat ovat muilla keinoilla ratkaistavissa.

Edustaja Myllykoski otti äsken esille tämän puitesopimusmallin. Nythän jo voimassa oleva lainsäädäntö tosiaan mahdollistaa ainakin osan näistä nollatuntisopimuksiin liittyvistä ongelmista ratkaisun työmarkkinaehtoisesti. Täällä puhuttiin äsken siitä, että tämä nollatuntisopimus on pitkälti naisvaltaisten alojen ongelma. No, muun muassa Kaupan liiton ja Palvelualojen ammattiliitto PAMin sopimassa keikkatyömallissa työnantaja ja työntekijä solmivat tosiaan ensin tällaisen puitesopimuksen, jossa sovitaan ehdot yksittäisiä keikkoja varten, ja jokainen näistä tulevista keikoista sitten muodostaa oman määräaikaisen työsuhteensa, josta sovitaan aina erikseen. Määräaikaisuudelle on näissä tapauksissa oltava lainmukainen peruste, eikä näitä keikkoja voi perusteetta ketjuttaa. Myös työntekijällä on tarvittaessa oikeus kieltäytyä tarjotusta keikasta. Tällainen puitesopimus selventäisi huomattavasti työnantajan ja työntekijän välistä suhdetta, erityisesti silloin, kun työnantaja ei tarjoa työtä. Tämä on tosiaan ihan nykyisen lainsäädännön mahdollistama ratkaisu.

16.57 Maria Tolppanen sd: Niin, tässä herää nyt kysymys, tavoitellaanko tässä maassa lisää matalapalkkatyötä vaiko kunnollista työelämää, missä palkalla tulee toimeen. Matalapalkka-alojen lisääntyminen lisää kyllä luokkayhteiskunnan piirteitä myöskin meillä täällä Suomessa. Meidän on muistettava se, että matalapalkkatyö, mitä eittämättä nollaso-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp

pimuksetkin ovat, herättää uusia haasteita sosiaaliturvalle. Jos palkalla ei elä, osa rahasta tulee sitten sosiaaliturvasta.

On täysin totta, että työssä käyvien köyhyys on todellista ja todellisuutta myös Suomessa, myös PAMin alalla työskentelevillä ihmisillä. Nimittäin vähittäiskaupan alalla työskenteleville maksetaan sosiaalietuuksia, kuten asumis- ja toimeentulotukea, arviolta 30 miljoonan euron edestä vuosittain. Samaan aikaan vähittäiskaupan kokonaisnettotulos on 334 miljoonaa euroa. Pienet palkat auttavat osaltaan yrityksiä menestymään mutta aiheuttavat veronmaksajille — sinulle ja minulle — kustannuksia sosiaalietuuksien maksamisesta johtuen. Ja tämä löytyy siitä samaisesta PAMin tutkimuksesta. Tutkimukset kannattaa aina lukea hyvin, jokainen sivu sieltä, sillä sieltä saa hyvin paljon tietoa näistä asioista.

Mutta mikä on surullista, on se, että hyvinvointivaltio-Suomessa me teemme tällaisilla nollatyösopimuksilla tieteen tahtoon köyhiä työntekijöitä. Me eriarvoistamme tätä yhteiskuntaa, ja me haluamme näköjään, että meillä on kaksi erilaista ryhmää, jotka käyvät töissä. Tietenkin meillä on sitten vielä se kolmas ryhmä, joka tienaa todella hyvin, nämä Nallen kaltaiset ihmiset, mutta heistähän me emme nyt tässä puhu. Kyllä meidän on pyrittävä tässä salissa siihen, että jokaisella, joka työsopimuksen allekirjoittaa, tekeepä sitten osa-aikaisen sopimuksen tai määräaikaisen sopimuksen, sitä työtä on sen sopimuksen verran. Ei se ole sopimus, jos allekirjoitat sopimuksen, [Puhemies koputtaa] että ei minulle tarvitse työtä antaa. Se on epätasa-arvoista, se on väärin.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen kansalaisaloitteeseen KAA 5/2015 vp sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.